

Utlåtande 2006: RII (Dnr 304-1836/2006)

Inrättande av Igelbäckens kulturresevat i Stockholms stad

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Kulturresevatet "Igelbäckens kulturresevat, Stockholm" inrättas i enlighet med 7 kap. 9 § miljöbalken (1998:808) med de geografiska avgränsningar, syfte och föreskrifter som framgår av *bilaga 1* samt *bilaga 4*.
2. Skötselplanen "Inrättande av Igelbäckens kulturresevat", enligt *bilaga 2*, godkänns.
3. Berörda nämnders kostnader för drift och skötsel av Igelbäckens kulturresevat, Stockholm, ska finansieras inom beslutad budget.

Föredragande borgarrådet Kersti Py Börjeson anför följande.

Ärendet

Naturhistoriska riksmuseet hemställde 1989 hos Länsstyrelsen om att Igelbäcken och ett område 200 meter på ömse sidor om bäcken längs hela sträckningen skulle avsättas som naturresevat under Länsstyrelsens kontroll. Skälet var förekomsten av den mycket sällsynta fisken grönling som hotas bland annat med anledning av låg vattenförling i bäcken på grund av exploatering.

Med anledning av att det i miljöbalken år 1999 gavs utrymme för kommuner att stifta natur- och kulturresevat, beslutade stadsbyggnadsnämnden i januari 2001 att påbörja en utredning för att skydda

och utveckla Järvafältets och Igelbäckens natur- och rekreationsområde. Den 20 juni 2005 beslutade stadsbyggnadsnämnden att uppdra åt stadsbyggnadskontoret att skicka ut ett förslag till Igelbäckens kulturresevat på remiss.

Stadsbyggnadsnämnden föreslår att Igelbäckens kulturresevat inrättas och får de gränser som redovisas i bilaga. Skyddsformen kulturresevat föreslås då syftet är att skydda ett "värdefullt kulturpräglad landskap", vilket Järva friområde är. Kulturresevatets syfte föreslås vara att området som en grön kil ska bevaras och stärkas, med avseende på kvaliteter för kulturlandskap, friluftsliv och biologisk mångfald, att det för dagens Stockholm unika kulturlandskap som bildats här under många årtusenden ska bevaras, att säkra ett stort och viktigt grönområde och utvecklas till ett aktivitetsfält. Mosaiken av biotoper och det rika växt- och djurlivet ska bevaras och utvecklas.

Bilaga 1 Beslut om inrättande av Igelbäckens kulturresevat

Bilaga 2 Skötselplan med bilagor

Bilaga 3 Remiss- och samrådsredogörelse

Bilaga 4 Beslutscharta

Remisser

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret föreslår i likhet med stadsbyggnadsnämnden att kommunfullmäktige beslutar att inrätta Igelbäckens kulturresevat i Stockholm. Stadsledningskontoret vill därutöver uppmärksamma det faktum att drift och skötsel av resevatet förväntas genomföras av berörda stadsdelsnämnden inom befintlig budget.

Mina synpunkter

Jag välkomnar förslaget om att inrätta Igelbäckens kulturresevat i Stockholm. Det säkrar möjligheten till rekreation och idrott i de norra delarna av Stockholm samt skyddar vattentillförseln till Igelbäcken.

Järvafältet fyller många funktioner med sin historia och sitt läge. Sedan länge har Järvafältet fungerat som odlingsmark, boplats och gravfält. Ett antal gårdar finns bevarade inom det föreslagna kulturresevatet. Järvafältet ligger strategiskt beläget mellan Kista, Rinkeby och Tensta i Stockholms stad samt gränsar till både Järfälla kommun och Sundbybergs kommun och kommer därför att kunna nyttjas av en stor mängd människor. Järvafältet har också

funktionen som mötesplats. Förutom att många av gårdarna fungerar som mötesplatser mellan människor, så möts också olika kulturer, naturen möter staden och nutid möter historia.

Järvafältet har en stor betydelse för friluftslivet i norra Stockholm och verksamheter kan ibland snabbt ändras nya behov uppstår. Det är viktigt att verksamheterna inte hotas av inrättandet av kulturreseptatet, utan att verksamheterna kan verka och utvecklas inom reservatet.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet *Kristina Axén Olin* (m) enligt följande.

I många fall är inte reservatsbildandet i sig en förutsättning för att områden ska kunna bidra till att invånare skall kunna njuta av vår vackra natur. Det har istället visat sig att syftet med reservat i flera fall går stick i stäv med invånarnas tidigare användning av naturområdena och begränsar deras möjligheter att använda områdena. Det är därför viktigt att tillgängligheten för alla Stockholmare i det blivande naturreservatet hålls på en hög nivå och att det även i framtiden blir möjligt dels ha kvar de verksamheter som finns i dag men även utveckla dessa.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Margareta Olofsson* (v) och *Viviann Gunnarsson* (mp) enligt följande.

Det är mycket glädjande att vi snart kan se fram mot ett skydd av Stockholms del av Järvafältet. Kulturlandskapet är mycket uppskattat som rekreationsområde och fler och fler hittar dit, med inrättandet av reservatet blir det ännu lättare. För den biologiska mångfalden i staden är denna del av Stockholms gröna kilar också oerhört viktig.

Det är mycket olyckligt att planerna på Förbifart Stockholm ändå gör att fältet till viss del hotas att korsas av en stor motorväg. Vi motsätter oss ett sådant bygge. Vi vill även att E18 vid utbyggnaden helt däckas över för att undvika en bullermatta över fältet.

Därutöver vill vi framhålla vikten av att en begravningsplats för kistgravar anläggs vid Hägerstalund i enlighet med vad som anfördes av stadsbyggnadsnämnden när ärendet remitterades ut och som också poängteras i Kyrkogårdsnämndens remissvar. Idag hänvisas boende på Järva bland annat till Strandkyrkogården som ligger så långt söderut som man kan komma i Stockholms stad. Att planera och anlägga en begravningsplats tar ungefär tio år så det är hög tid att arbetet påbörjas.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Kulturreseptatet "Igelbäckens kulturreseptat, Stockholm" inrättas i enlighet med 7 kap. 9 § miljöbalken (1998:808) med de geografiska avgränsningar, syfte och föreskrifter som framgår av *bilaga 1* samt *bilaga 4*.
2. Skötselplanen "Inrättande av Igelbäckens kulturreseptat", enligt *bilaga 2*, godkänns.
3. Berörda nämnders kostnader för drift och skötsel av Igelbäckens kulturreseptat, Stockholm, ska finansieras inom beslutad budget.

Stockholm den

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Kersti Py Börjeson

Anette Otteborn

ÄRENDET

Den 20 juni 2005 beslutade stadsbyggnadsnämnden att uppdra åt stadsbyggnadskontoret att skicka ut förslag till Igelbäckens kulturresevat på remiss. Totalt 28 remissvar har inkommit.

Förslaget har reviderats utifrån remissynpunkterna och i samråd med markkontoret, berörda stadsdelsförvaltningar, miljöförvaltningen, stadsmuseet, idrottsförvaltningen och kyrkogårdsförvaltningen. Kontoret föreslår att skyddsformen "kulturresevat" behålls, liksom namnet "Igelbäckens kulturresevat i Stockholms stad". Inga förändringar i formuleringen av syftet med resevatet föreslås.

Kontoret föreslår däremot att gränsen vid Husby justeras så att den följer gång- och cykelvägen till största delen, men att Husby gård fortfarande ingår i resevatet, samt att gränsen vid Hjulstakorset justeras så att den nya avslutningen från Akallavägen till E 18 kommer utanför resevatet.

Vissa förändringar av föreskrifterna, i huvudsak av teknisk karaktär, föreslås också. Bl.a. att ett tydligare undantag för ombyggnad av väg E18 och ett undantag för en breddning av Akallavägen skrivs in. Dessutom föreslås att grävning, schaktning och dylikt görs tillståndspliktigt istället för att vara förbjudet.

Skötselplanens kartor har delvis omarbetats, förbättrats och kompletterats, framförallt de som redovisar de kulturhistoriska värdena. Vissa detaljsynpunkter på skötselplanen har också tillgodosetts, t.ex. felaktiga namn och beteckningar, medan kompletterande beskrivningar, skötselanvisningar för t.ex. Igelbäcken, planering av informationsinsatser, etc. får tas fram i samband med att detaljerade skötselanvisningar senare utarbetas.

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 6 april 2006 att föreslå kommunfullmäktige att inrätta Igelbäckens kulturresevat i Stockholms stad, med det syfte, de föreskrifter och den avgränsning som framgår av bilaga 2 till tjänsteutlåtandet, samt att föreslå kommunfullmäktige att fastställa skötselplanen i bilaga 3 som skötselplan för kulturresevatet.

Reservation anfördes av vice ordföranden *Madeleine Sjöstedt* (fp), *Katariina Gūven* (fp), *Mats G. Nilsson* (m), *Joakim Larsson* (m), *Ingvar Snees* (m) och *Kerstin Rossipal* (kd), som hänvisade till Sjöstedts m.fl. yrkande att ta ärendet utan eget ställningstagande.

Särskilt uttalande gjordes av *Cecilia Obermüller* (mp) enligt följande.

Det är mycket glädjande att vi snart kan se fram mot ett skydd av Stockholms del av Järvafältet, Där syftet är att stärka och bevara det gröna sambandet, kvalitéerna i kulturlandskapet, friluftslivet och den biologiska mångfalden. Äntligen! Reservatsgränserna borde dock justeras för att utvidga reservatet både i norr mot befintlig bebyggelse men främst i det sydöstra hörnet, vid Hjulstakorset, där värdefulla biotoper är belägna. Undantag för eventuella kommande vägdragningar är inskrivna, varför det inte borde möta något hinder att inkludera det utpekade området. Vi arbetar även för att undvika E18s utbyggnad i ytläge som ger en bullermatta över fältet.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande av den 24 mars 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Bakgrund

Den 20 juni 2005 beslutade stadsbyggnadsnämnden att uppdra åt stadsbyggnadskontoret att skicka ut förslag till Igelbäckens kulturresevat på remiss. Remissen skickades ut till 32 sakägare samt ett stort antal intresseföreningar och andra remissinstanser den 19 juli 2005. Remisstiden var till den 31 oktober 2005. Ett samrådsmöte hölls den 28 augusti 2005 på Eggeby gård, samtidigt med samrådsmöte om upphävande av områdesbestämmelser för Hästa gård, där 14 personer deltog. Totalt 28 remissvar har inkommit.

Förslaget

Förslaget har reviderats utifrån remissynpunkterna och i samråd med markkontoret, berörda stadsdelsförvaltningar, miljöförvaltningen, stadsmuseet, idrottsförvaltningen och kyrkogårdsförvaltningen.

Skyddsform och namn

Länsstyrelsen samt Sundbybergs och Järfälla kommun föredrar beteckningen naturreservat, framför kulturresevat, för att få en enhetlig beteckning på reservaten i alla de kommuner som infört eller står i begrepp att införa skydd för Igelbäckens dalgång. Miljö- och friluftsföreningarna och Naturhistoriska riksmuseet vill ha beteckningen "natur- och kulturresevat". Stadsmuseinämnden föreslår att området benämns t.ex. Järvafältets kulturresevat.

Kontoret föreslår att skyddsformen "kulturresevat" behålls, liksom namnet "Igelbäckens kulturresevat i Stockholms stad". Enligt miljöbalken kan begreppet "kulturresevat" användas i syfte att skydda ett "värdefullt kulturpräglad landskap", vilket Järva friområde är. Genom att använda namnet "Igelbäckens kulturresevat i Stockholms stad" får de olika reservaten utmed Igelbäckens dalgång enhetliga namn.

Enligt de allmänna råden för natur- och kulturresevat får inte båda beteckningarna användas för samma område. Därför kan inte begreppet "natur- och kulturresevat" användas.

Syfte

Inga förändringar i formuleringen av syftet med resevatet föreslås. Syftet med resevatet föreslås vara att för framtiden bevara ett rikt kulturlandskap som har stort värde för friluftslivet samt en nyckelfunktion i den regionala grönstrukturen för Stockholms biologiska mångfald.

Syftet föreslås också därmed vara

- att området som grön kil ska bevaras och stärkas, med avseende på kvaliteter för kulturlandskap, friluftsliv och biologisk mångfald.
- att det för dagens Stockholm unika kulturlandskap som bildats här under många årtusenden ska bevaras, stärkas och visas för efterkommande generationer.
- att ett stort och viktigt grönområde ska säkras och utvecklas till ett aktivitetsfält för de många människor som bor i närområdet och andra stockholmare, för rekreation, friluftsliv och kulturell upplevelse, naturupplevelser, pedagogik, spontanidrott och socialt umgänge.
- att mosaiken av biotoper och det rika växt- och djurlivet ska bevaras och utvecklas. Särskilt skyddsvärda arter som grönlingen ska skyddas och ges förutsättningar att finnas kvar. Igelbäcken, som är pulsådern i landskapet, ska bevaras och stärkas med avseende på vattenkvalitet, hydrologi och biologiska kvaliteter.

Avgränsning

Kista stadsdelsnämnd och Turistföreningen anser att den norra resevatsgränsen ska följa den stora längsgående gång- och cykelvägen även vid Husby. Miljö- och hälso-skyddsnämnden anser att marken väster om Hjulstakorset bör tas med i resevatet, under förutsättning att marken ej behöver användas som avfart för E 18. Mark-nämnden anser att resevatets gräns vid Hjulsta bör justeras något för att anpassas till kommande väg E 18.

Kontoret föreslår att gränsen vid Husby justeras så att den följer gång- och cykelvägen till största delen, men att Husby gård fortfarande ingår i resevatet. Kontoret föreslår också att gränsen vid Hjulstakorset justeras så att den nya an-slutningen från Akallavägen till E 18 kommer utanför resevatet. Marken väster om Hjulstakorset behövs för avfart från E18 mot Barkarby och kan därför inte tas med resevatet.

Gällande generalplan för Kista, Husby och Akalla anger att en ny stadsdel ska byggas kring Hästa gård. För att kulturresevatet inte ska strida mot gällande planer måste generalplanen (numera kallad områdesbestämmelser) upphävas för detta

område. Kontoret kommer därför lägga fram ett förslag till upphävande av områdesbestämmelserna till stadsbyggnadsnämndens sammanträde den 27 april.

Föreskrifter

En mängd synpunkter på föreskrifterna har inkommit. Kontoret föreslår följande ändringar:

- De åtgärder som undantas från föreskrifterna bör inte kopplas till reservatets syfte, istället föreslås den formulering som finns i Hansta och Grimsta naturreservat: "Föreskrifterna utgör inte hinder mot följande eventuella åtgärder om det vid en samlad bedömning av olika intressen visar sig att dessa bör genomföras på mark inom reservatet."
- Ett tydligare undantag för ombyggnaden av E18, i enlighet med arbetsplan och detaljplan och utan hänvisning till reservatets syfte eller någon samlad bedömning, skrivs in.
- Ett undantag för en breddning av Akallavägen mellan Hjulsta och Hästa skrivs in.
- En spårförbindelse mellan Kista och Rinkeby är inte längre aktuell och detta undantag stryks därför.
- Undantaget från föreskrifterna för underhåll av befintligt ledningsnät förtydligas.
- Föreskriften A1 flyttas till föreskrifterna om åtgärder som kan genomföras efter tillstånd av kommunen. Byggnad och anläggningar som får tillstånd enligt paragraf A11- A17 kan då också få tillstånd för t.ex. schaktning, liksom en eventuell höjning av Granholmstoppen för att förbättra förutsättningarna för skärmflygning.
- Föreskriften A2 om borttagning av död ved och avverkade träd stryks.
- För att underlätta hanteringen av uppförande av eventuella dagstugor i odlingslottsområdena skrivs ett undantag in i föreskriften A 12, så att tillstånd enligt reservatsföreskrifterna inte krävs om detaljplaner tas fram som ger byggrätt.
- Föreskriften A10 ändras till "förbjudet att inplantera för Igelbäcken främmande djurarter, exempelvis bäckröding eller signalkräfta i Igelbäcken eller dess tillflöden".
- Föreskriften om att plöja eller sprida gödsel ändras till att gälla 15 m på var sida av Igelbäcken och 5 m på var sida om bäckens tillflöden.
- Under revideringen har framkommit att föreskriften om förbud mot stängsling är onödig och den föreslås därför tas bort.

Skötselplan

Flera remissinstanser vill ha kompletteringar av beskrivningen och kartorna i skötselplanen. Vissa vill ha skötselanvisningar för Igelbäcken. Flera remissinstanser har synpunkter på detaljer i skötselplanen.

De kulturhistoriska kartorna är reviderade och kompletterade av stadsmuseet. Resurser till fördjupade beskrivningar av t.ex. områdets kulturvärden saknas för närvarande och bedöms inte påverka den övergripande skötselplanen. Sådana får istället tas fram i samband med att detaljerade skötselanvisningar senare utarbetas. Samma sak gäller för framtagande av skötselanvisningar för Igelbäcken och olika informationsinsatser. Vissa detaljsynpunkter har tillgodosetts, t.ex. felaktiga namn och beteckningar.

En uppskattning av kostnader för investeringar, tillsyn och drift av reservatet har gjort av markkontoret i samarbete med berörda stadsdelsförvaltningar. Investeringskostnaderna beräknas till drygt 1 milj kr och driftskostnaderna till ca 1,6 milj kr. Driftskostnaderna är dock kostnader för bl.a. väghållning och byggnader som inte är beroende av om området är reservat eller inte.

REMISS

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande av den 20 april 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Bakgrund

Naturhistoriska riksmuseet hemställde 1989 hos Länsstyrelsen om att Igelbäcken och ett område 200 m på ömse sidor om bäcken i hela dess sträckning skulle avsättas som naturreservat under Länsstyrelsens kontroll. Skälet var förekomsten av den mycket sällsynta fisken grönling som hotas bl.a. med anledning av låg vattenföring i bäcken på grund av exploatering, bortledning av dagvatten och ökad belastning av miljögifter från till exempel biltrafik.

I samband med miljöbalkens ikraftträdande 1999 gavs möjlighet till kommuner att instifta natur- och kulturresevat. Med anledning av det beslutade stadsbyggnadsnämnden i januari 2001 att låta stadsbyggnadskontoret utreda former för att skydda och utveckla Järvafältets och Igelbäckens natur- och rekreationsområde genom t ex kultur eller naturreservat, samtidigt som möjligheterna att stärka kommunikationslederna utvecklas. Kommunfullmäktige beslutade i oktober 2001 att godkänna förslaget till framtidsbild för Kista Science City. Gällande friområdet beslutades att stadsbyggnadsnämnden i samarbete med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser skulle bereda frågan ytterligare och fastställa skyddsform för Järvafältet och Igelbäcken.

Den 20 juni 2005 beslutade stadsbyggnadsnämnden att uppdra åt stadsbyggnadskontoret att skicka ut ett förslag till Igelbäckens kulturresevat på remiss. Remissen skickades ut till 32 sakägare samt ett stort antal intresseföreningar och andra remissinstanser. Totalt inkom 28 remissvar.

Ärendet

Stadsbyggnadsnämnden har efter beaktande av inkomna remisser lämnat ett förslag till kulturresevatsbildning för Igelbäckens kulturresevat, Stockholm. Sammanfattningsvis innebär förslaget följande.

Skyddsform och namn

Stadsbyggnadsnämnden föreslår att skyddsformen "kulturresevat" behålls, liksom namnet "Igelbäckens kulturresevat i Stockholms stad". Enligt miljöbalken kan begreppet "kulturresevat" användas i syfte att skydda ett "värdefullt kulturpräglad landskap", vilket Järva friområde är.

Syfte

Kulturresevatets syfte föreslås vara

- att området som grön kil ska bevaras och stärkas, med avseende på kvaliteter för kulturlandskap, friluftsliv och biologisk mångfald.
- att det för dagens Stockholm unika kulturlandskap som bildats här under många årtusenden ska bevaras, stärkas och visas för efterkommande generationer.
- att ett stort och viktigt grönområde ska säkras och utvecklas till ett aktivitetsfält för de många människor som bor i närområdet och andra stockholmare, för rekreation, friluftsliv och kulturell upplevelse, naturupplevelser, pedagogik, spontanidrott och socialt umgänge.
- att mosaiken av biotoper och det rika växt- och djurlivet ska bevaras och utvecklas. Särskilt skyddsvärda arter som gröningen ska skyddas och ges förutsättningar att finnas kvar. Igelbäcken, som är pulsådern i landskapet, ska bevaras och stärkas med avseende på vattenkvalitet, hydrologi och biologiska kvaliteter.

Avgränsning

Naturresevatets geografiska begränsning framgår av kartan, bilaga 1.

Gällande generalplan för Kista, Husby och Akalla anger att en ny stadsdel ska byggas kring Hästa gård. För att kulturresevatet inte ska strida mot gällande planer beöver generalplanen (numera kallade områdesbestämmelser) upphävas för detta område. Stadsbyggnadsnämnden förväntas därför på kommande möte den 27 april upphäva områdesbestämmelserna för det aktuella området.

Föreskrifter

För att trygga syftet med kulturreseptatet föreslås föreskrifter dels för markägare och andra sakägare (hyresgäster, arrendatorer, upplåtelseinnehavare, m.fl.), dels för allmänheten.

Föreskrifterna för markägare och andra sakägare behandlar rätten att förfoga över fastighet inom kulturreseptatet och skyldigheten att tåla vissa typer av intrång. Föreskrifter finns också som riktar sig till allmänheten som behandlar rättigheter och skyldigheter inom reseptatet.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder mot följande eventuella åtgärder om det vid en samlad bedömning av olika intressen visar sig att dessa bör genomföras på mark inom reseptatet:

- nordsydlig vägförbindelse förbi Stockholm
- dragning av en planerad naturgasledning
- en spårväg mellan Akalla och Barkarby
- en järnväg i tunnel under reseptatet
- breddning av Akallavägen

Skötsel

En uppskattning av kostnader för investeringar, tillsyn och drift av reseptatet har gjorts av markkontoret i samarbete med berörda stadsdelsförvaltningar. Investeringskostnaderna beräknas till drygt 1 milj kr och driftskostnaderna till ca 1,6 milj kr. Driftskostnaderna utgörs av kostnader för bl.a. väghållning och byggnader och är oberoende av om området är kulturreseptat eller konventionell park- och skogsmark.

Ärendets beredning

Ärendet är remitterat till stadsledningskontoret där det beretts av infrastrukturavdelningen.

Stadsledningskontorets förslag

Stadsledningskontoret föreslår i likhet med stadsbyggnadsnämnden att kommunfullmäktige beslutar att inrätta Igelbäckens kulturreseptat i Stockholm. Geografisk avgränsning, syfte och föreskrifter är liktydiga med de som föreslås i stadbyggnadsnämndens underlag.

Stadsledningskontoret vill därutöver uppmärksamma det faktum att drift och skötsel av reseptatet förväntas genomföras av berörda stadsdelsnämnder inom befintlig budget. Bildande av reseptat är i sig inte orsak till begäran om utökad meddelstilldelning, i synnerhet inte då driftkostnader antas vara oberoende av områdets skyddsform.

Beslut om inrättande av

Igelbäckens kulturresevat

i Stockholms stad

Mars 2006

Innehållsförteckning

Kommunens beslut	
Syftet med kulturreseptatet.....	
Hur syftet ska tryggas.....	
Reservatsföreskrifter.....	
Allmänna föreskrifter som gäller för området	
Skötsel och förvaltning.....	
Hur man överklagar.....	
Beslutscharta	
Uppgifter om kulturreseptatet	
Skälen för beslutet	
Allmän beskrivning av området	
Järva friområde skapar möten	
Behov av att skydda området värden	
Varför kulturreseptat?	
Överensstämmelse med detaljplan och generalplan.....	
Överensstämmelse med översiktsplan.....	
Överensstämmelse med de nationella miljökvalitetsmålen.....	
Ärendets beredning	
Avgränsning.....	

Kommunens beslut

Detta är ett förslag till Igelbäckens kulturresevat. När beslutet är fattat ska det här stå följande text: Med stöd av 7 kap. 9 § miljöbalken förklarar kommunfullmäktige i Stockholms stad den X/X 200X Järva friområde som kulturresevat enligt beslutskartan (sid 6), med nedanstående syfte och föreskrifter. Resevatets namn ska vara **Igelbäckens kulturresevat i Stockholm.**

Syftet med kulturresevatet

Syftet med resevatet är att för framtiden bevara ett rikt kulturlandskap som har stort värde för friluftslivet samt en nyckelfunktion i den regionala grönstrukturen för Stockholms biologiska mångfald.

Syftet är därmed

- att området som del av en grön kil ska bevaras och stärkas, med avseende på kvaliteter för kulturlandskap, friluftsliv och biologisk mångfald.
- att det för dagens Stockholm unika kulturlandskap som bildats här under många årtusenden ska bevaras, stärkas och visas för efterkommande generationer.
- att ett stort och viktigt grönområde ska säkras och utvecklas till ett aktivitetsfält för de många människor som bor i närområdet och andra stockholmare, för rekreation, friluftsliv och kulturell upplevelse, naturupplevelser, pedagogik, spontanidrott och socialt umgänge.

- att mosaiken av biotoper och det rika växt- och djurlivet ska bevaras och utvecklas. Särskilt skyddsvärda arter som grönlungen ska skyddas och ges förutsättningar att finnas kvar. Igelbäcken, som är pulsådern i landskapet, ska bevaras och stärkas med avseende på vattenkvalitet, hydrologi och biologiska kvaliteter.

Hur syftet ska tryggas

Syftet med reservatet ska tryggas genom att lyfta fram och utveckla de rekreativa, kultur

historiska och ekologiska värdena genom möten mellan människor, med naturen och kulturen.

• *Det bevarade fältet*

Landskapet bevaras i sin helhet. Det öppna och sammanhållna landskapet bevaras, liksom den historiska strukturen med odlingsmarker, gravfält, gårdar och vägar. För friluftslivet bevaras ett stort område i sin helhet, med möjlighet att ta sig till övriga delar av Järvafältet utanför kommungränsen. Även förutsättningarna för den biologiska mångfalden säkras genom att områdets storlek och variation hålls intakt. Restaurering krävs av Igelbäcken och vissa andra natur- och kulturmiljöer som t ex våtmarker och gårdsmiljöer.

• *Det brukade fältet*

Ett långsiktigt bevarande av fältets kvaliteter byggs på ett aktivt nyttjande. Fältet ger rum för ett rikt utbud av fritidsaktiviteter som boende på Norra och Södra Järva och andra stockholmare efterfrågar och som kan samexistera med kultur- och naturvärdena. Marken brukas, genom bland annat bete och slätter, så att kontinuiteten i markanvändningen består och den biologiska mångfalden gynnas. Detta kräver en samordnad och enhetlig skötsel för att bibehålla värden och landskap. Brukningsformerna ska uppfylla dagens krav på

miljöanpassad markanvändning.

▪ *Fältet som mötesplats*

De flesta av fältets gårdar, dess historiska knutpunkter, är mötesplatser. Här skapas möjligheter till möten mellan människor med olika bakgrund, mellan stadskulturen och naturen, och mellan dagens invånare och historien. De aktiviteter som finns i dag ska kunna vara kvar i området. Nya aktiviteter som ligger i linje med syftet ska också kunna inrymmas i reservatet, företrädesvis i de yttre delarna. I huvudsak utvecklas verksamheter i anslutning till de befintliga gårdarna, med hänsyn till deras kulturhistoriska värde, eller intill parkeringarna i området. Biltrafik och parkeringar minimeras och styrs till lämpliga platser i kanten av reservatet.

Reservatsföreskrifter

För att trygga syftet med kulturreservatet beslutar kommunfullmäktige med stöd av 7 kap 5-6 samt 30 §§ miljöbalken att nedan angivna föreskrifter ska gälla för reservatsområdet.

Föreskrifterna skall inte hindra att de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med reservatet och som är angivna i fastställd skötselplan utförs, eller mot att mindre arbetsföretag utförs, som krävs för den normala skötseln av områdets byggnader och anläggningar. Föreskrifterna utgör inte hinder mot underhåll av befintligt ledningsnät eller luftkablar och vägar,

inkl. erforderlig terrängtrafik för ändamålet och

röjning av vegetation för kraftledning, bl.a. enligt fastställda ledningsrätter och vägrätter.

Föreskrifterna utgör inte heller hinder för ombyggnad av väg E18 och följdåtgärder,

som trafikomläggningar under utbyggnadstiden, flyttning av ledningar, byggande av vägsänkor, gång- och cykelvägar, dagvattenanläggningar, m.m., i enlighet med arbetsplan för väg E18 Hjulsta-Kista, detaljplan Dp1999-08897-54 och de avtal som upprättas mellan Vägverket och Stockholms stad för ombyggnaden.

Föreskrifterna utgör inte heller hinder mot följande eventuella åtgärder om det vid en samlad bedömning av olika intressen visar sig att dessa bör genomföras på mark inom reservatet:

- nordsydlig vägförbindelse förbi Stockholm
- dragning av en planerad naturgasledning
- en spårväg mellan Akalla och Barkarby
- en järnväg i tunnel under reservatet
- breddning av Akallavägen

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap 5 § miljöbalken angående inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom kulturreseptat

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och författningar är det förbjudet att:

A1. anordna upplag annat än för områdets skötsel samt för gårdarnas verksamhet.

A2. skogsplantera den öppna marken, med undantag för plantering av skuggande träd utmed Igelbäcken.

A3. använda konstgödsel eller kemiska bekämpningsmedel, med undantag för bekämpning av stora bestånd av jätteloka.

A4. inom 25 m från Igelbäcken eller dess tillflöden lagra kemikalier, petroleumprodukter eller liknande, eller anlägga kompost. plöja eller sprida gödsel inom en zon på 15 m närmast Igelbäcken eller 5 m närmast Igelbäckens tillflöden.

A5. bedriva verksamheter som leder till risk för förorening eller grumling av Igelbäckens vatten eller minskar tillrinningen till Igelbäcken. Föreskriften utgör dock inte hinder för att utföra åtgärder som syftar till att förbättra Igelbäckens vattenkvaliteter (t ex bortledning av förorenat trafikdagvatten)

A6. inplantera för Igelbäcken främmande djurarter, exempelvis bäckkröding eller signalkräfta i Igelbäcken eller dess tillflöden.

Utan tillstånd från kommunen är det förbjudet att:

A7. bedriva täkt, husbehovstäkt eller annan verksamhet som kan ändra områdets topografi eller dess yt- eller dräneringsförhållanden genom att gräva, spränga, schakta, dika, utfylla, tippa eller liknande. Undantag gäller för sådana åtgärder som syftar till att restaurera Igelbäcken eller odlingslandskapet, eller restaurering och nyanläggning av våtmarker enligt bifogad fastställd skötselplan. Undantag gäller också för gravsättning inom en eventuell framtida begravningsplats.

A8. utföra om- eller tillbyggnad eller ändra byggnads användningssätt från allmänt ändamål till bostadsändamål.

A9. uppföra helt ny byggnad eller anläggning, som t.ex. begravningsplats, golfbana, bad, tältplats/campingplats, idrottsplats, grusade och stängslade bollplaner, konstgräsplaner, bryggor, broar, kolonilotter eller annan mer omfattande anläggning. Undantag gäller för stugor i odlingslottsområden med byggrätt i detaljplan.

A10. riva byggnad.

A11. uppföra radiomast eller liknande.

A12. anlägga körbar väg eller parkeringsplats, eller asfaltera befintliga vägar eller parkeringsplatser, utöver sådana som anges i avsnittet ”planerade förändringar” i skötselplanen.

A13.dra fram mark-, luftledning eller jordkabel

A14.avverka skog eller enstaka träd med en diameter över 60 cm, annat än av säkerhetsskäl kring gång- och körvägar.

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap 6§ Miljöbalken angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

För att trygga ändamålet med reservatet förpliktas markägare, arrendatorer och andra innehavare av särskild rätt till marken tåla att de åtgärder vidtas, som framgår av till detta beslut fogad och fastställd skötselplan. Exempel på sådana åtgärder är:

- utmärkning av naturreservatets gräns och uppsättning av informationsskyltar
- skötsel av kulturmarken (bete, slätter etc), skydd av gamla grova träd från ringbarkning och skador, skogliga skötselåtgärder
- restaurering av Igelbäcken och våtmarker
- stängsling och skydd/vård av fornlämningar.
- undersökningar av växt- och djurlivet

C. Föreskrifter med stöd av 7 kap 30 § Miljöbalken om vad allmänheten har att iaktta inom kulturreseptatet.

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och författningar är det förbjudet att:

C1. förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning t ex genom att gräva, borra, hacka, rista, spränga eller måla.

C2. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar, samt att skada vegetationen i övrigt t ex genom att gräva upp växter såsom ris, örter, gräs, mossor, lavar eller svampar

C3. störa djurlivet (t ex genom att klättra i boträd, fånga eller döda däggdjur eller fåglar)

C4. fiska i Igelbäcken. Kommunen kan medge undantag när det gäller fiskevårdande åtgärder eller vetenskapliga undersökningar

C5. elda annat än på anvisad och iordninggjord plats eller i medhavd grill

C6. tälta eller campa under längre tid än två dygn

C7. medföra okopplad hund annat än inom hundrastgårdar

C8. rida eller framföra häst annat än på markerade leder och områden

Allmänna föreskrifter som gäller för området

Allemansrätten innebär att alla får använda annans mark och vatten för att komma ut och vistas i naturen. Men man får inte störa och inte förstöra. Med föreskrifterna för reservatet inskränks allemansrätten på vissa punkter för att säkerställa reservatets värden. Vissa delar

är redan inskränkta av annan lagstiftning som de lokala ordningsföreskrifterna och trafik

föreskrifterna som gäller för Stockholm samt terrängkörningslagen. Allemansrätten i övrigt innebär i korthet:

- Att man inte får skräpa ned.
- Blommor, bär och svamp, nedfallna grenar, torrt ris, får plockas. Fridlysta blommor får inte plockas.
- Jakt och fiske ingår inte i allemansrätten. Man måste lämna djurens ungar och bon ifred och får inte ta fågelägg. Det räknas som jakt. Alla vilda däggdjur och fåglar är fredade. Djurarter som hotas av utrotning är fridlysta, till exempel alla grodor och ormar.
- Det finns ingen motoriserad allemansrätt. Enligt terrängkörningslagen är det förbjudet att köra bil, MC, moped och andra motordrivna fordon på barmark i terrängen. Det är inte heller tillåtet att köra med motordrivna fordon på enskilda vägar som är avstängda för motortrafik.
- Att man får ta sig fram till fots, cykla, rida, åka skidor och tillfälligt vistas i naturen. Visa hänsyn och vara försiktig.
- Att man får bada

Lokala trafikföreskrifter för Stockholm

De lokala trafikföreskrifter som gäller för Stockholms stad gäller även på Järva friområde. I lokala trafikföreskrifterna ingår att man:

- inte får cykla annat än på cykelvägar och bilvägar,
- inte får framföra eller parkera motorfordon (inkl moped) enligt nedan.

Fordon

Framförande, stannande och parkerande av fordon och motorfordon i naturmark i Stockholm stad är reglerat av lagar och föreskrifter. Körning i terräng med motordrivnet fordon är förbjudet i hela landet på barmark för annat ändamål än jord- eller skogsbruk. Undantag kan även medges för räddningstjänst, visst näringsutövning eller vid särskilda skäl. Undantag från förbudet i terrängkörningslagen görs för bland annat statlig eller kommunal tjänsteman, vid skötsel- och anläggningsarbete inom park-, idrotts-, eller friluftsområden och inom tomt. Undantaget från förbudet är också att stanna eller parkera i anslutning till väg. I Stockholms stad är all fordonstrafik, inkl. cykeltrafik, förbjuden i bland annat terräng och på gångplan. Undantag görs för varutransport till kiosk eller dylikt och väghållningsarbete el dylikt, då fordon får framföras på parkväg när det krävs. Fordon får inte stannas eller parkeras på parkväg eller i terräng.

Ikraftträdande

Reservatsföreskrifterna under A-C träder i kraft tre veckor efter den dag då författningen utkom från trycket i Länets författningssamling.

Skötsel och förvaltning

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. föreslås kommunfullmäktige fastställa bifogad skötselplan (bilaga 2) med mål, riktlinjer och åtgärder för reservatets skötsel och förvaltning.

I enlighet med 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. är Stockholms stad förvaltare av reservatet. Tillsynsmyndighet enligt miljöbalken är miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Hur man överklagar

Sakägare kan överklaga beslutet hos länsstyrelsen i Stockholms län, inom tre veckor från den dag då beslutet kungjordes. Så här gör man om man vill överklaga:

- Tala om vilket beslut ni överklagar, t.ex. genom att skriva kommunfullmäktiges beslutsdatum och paragrafnummer.
- Tala om varför ni anser att beslutet ska ändras och vilken ändring ni vill ha. Skicka även med sådant som ni anser kan ha betydelse för ärendet.
- Underteckna skrivelsen och uppge namn, personnummer, postadress och telefonnummer. Om ni anlitar ombud kan istället ombudet underteckna skrivelsen.

– OBS! Skicka skrivelsen till *Stadsbyggnadskontoret*, strategiska avdelningen, Box 8314, 104 20 Stockholm. Stadsbyggnadskontoret skickar sen skrivelsen vidare till länsstyrelsen.

Uppgifter om kulturreseptatet

Namn	Igelbäckens kulturreseptatet i Stockholm
Kommun:	Stockholm
Lägesbeskrivning:	Reseptatet ligger cirka 8 km NV om Stockholms centrala delar
Topografiska kartor:	Stockholm 10 I NV och Stockholm 10 I NO
Ekonomiska kartor:	108 83, 108 73, 108 75
Specialkarta:	Järvafältet, friluftskarta, skala 1:20 000
Gräns:	Gränsen för reseptatet framgår av beslutskartan, s. 6.
Fastigheter:	Akalla 4:1, 4:3, 5:2
Naturgeografisk region:	Svealands sprickdalsterräng med lerslätter och sjöbäcken. (nr 24).
Markägare:	Stockholms stad
Area:	Ca 411 ha
Därav landarea:	Ca 411 ha
Naturvårdsförvaltare:	Stockholms stad

Skälen för beslutet

Allmän beskrivning av området

Stockholmsdelen av Järvafältet omfattar Hansta naturreservat och Järva friområde. De ingår i ett kulturlandskap med anor från bronsåldern. Järva friområde utgör en intakt rest av ett odlingslandskap, så som det såg ut i Stockholmsområdet vid förra sekelskiftet. Kulturvärden och naturvärden är väl sammanvävda då de till stor del skapats i mötet mellan människa och natur. Rekreativt värde för människor är högt, mycket på grund av områdets natur- och kulturvärden. Det är här i natur- och kulturmiljöerna människor hämtar kraft, utövar friluftsintratten och träffas.

Järvafältet ingår i den regionala Järvakilen, som utgör stockholmsregionens längsta grönkil. Den sträcker sig från Blockhusudden på Södra Djurgården, via Nationalstadsparken och Järvafältet till Erikssund i Sigtuna. Ett stort värde ligger i att området är stort och utgör ett sammanhängande strövområde samt en spridningsväg för växter och djur. Från stora naturområden utanför Stockholm, förs grönskan in mot Nationalstadsparken i stadens centrala delar.

Områdets kulturhistoria är grunden för de andra värdena. Den biologiska mångfalden och de värden som gör att människor vill vistas i naturen vilar på människans närvaro och brukande av området.

Genom Järvafältets dalgång rinner Igelbäcken, en vattenväg som är en viktig pulsåder genom landskapet. Det är dalgången med dess vatten som utgör och utgjort navet till såväl historiska värden som naturvärden. Gårdar och odlingslandskap har utvecklats här under tusentals år. I bäcken finns en raritet bland fiskar, grönlingen.

Kultur

Landskapet i Järva friområde har präglats av de gårdar som under mycket lång tid brukat jorden i dalgången. De gårdar som finns inom Järva friområde är Eggeby, Granby, Hästa, Akalla och Husby gårdar. Vid Akalla by och Hästa gård finns spår av jordbruk och boplatser från bronsåldern som tillsammans med liknande spår i Hanstaområdet är unika för Stockholmstrakten. Flera gårdar har också närliggande järnåldersgravar. Arkeologiska undersökningar i samband med exploateringar

av Järvafältet på 1960- och 1970-talet gav vid handen att Igelbäcksdalen haft fast bosättning åtminstone sedan 200-talet e. Kr.

Att Igelbäcksdalgången överhuvudtaget bevarats tämligen obebyggd beror i hög grad på att det var militärt övningsfält under mer än ett halvt sekel. 1905 års riksdag beslutade att ett stort övningsfält skulle förläggas till området mellan Järvabyarna i Solna och Stäket vid Mälaren. Under 1960-talet lämnade militären området, varvid fältets yttre delar i Stockholms stad bebyggdes.

Natur

Järva friområde är ett regionalt viktigt grönstråk och ingår i den grönkil, Järvakilen, som genom sin funktion som spridningsväg bidrar till att stärka växt- och djurlivet i stadens centrala delar. Grönstrukturen är viktig både för biologisk mångfald, friluftsliv och kulturhistoria.

Dagens naturvärden på Järva friområde är i hög grad knutna till det historiska odlingslandskapet. Fortfarande finns här, förutom själva Igelbäckens skyddsvärda djurliv, rester av en tidigare mycket rik flora och fauna med t ex fåglar som morkulla, sånglärka, hornuggla och växter som backsippa, korskovall och ängsskallra. Vissa av de skogsbevuxna moränkullarna har lång kontinuitet i tiden, vilket visas av fynd av ullticka på granlågor och rödlistade insekter knutna till ekmiljöer. Våtmarkerna var tidigare betydligt mer omfattande och är idag i stort behov av restaureringsåtgärder för att bl a gynna groddjur

och fågelliv. Både områdets storlek och mosaiken av olika livsmiljöer utgör nödvändiga förutsättningar för bibehållande av dagens naturvärden både i och omkring Igelbäcken.

Igelbäcken har i "Vattenprogram för Stockholm 2000" befunnits vara den artrikaste bäcken i kommunen. En detaljkartering av hela Igelbäckens olika biotoper, biflöden, delsträckor och vattenmiljöer har genomförts under år 2000 i ett mellankommunalt samarbete. Bäckens värde är helt beroende av vad som händer inom hela dess tillrinningsområde.

Igelbäckens ursprungliga meandrande lopp har under 1800-talet rätats ut och delar har kulverterats. Vatten i omgivningarna har avletts vilket medfört ett minskat vattenflöde i bäcken.

Igelbäcken är känd för förekomsten av den i Sverige mycket sällsynta fisken grönlång, som är klassificerad som missgynnad (hotkategori NT). Sverige har anslutit sig till Bernkonventionen och har internationellt förbundit sig att skydda inhemska bestånd av vissa hotade arter, hit hör grönlången.

Friluftsliv och rekreation

På Järva friområde finns rika möjligheter till olika sport- och friluftaktiviteter som motionsspår, ridvägar, gång- och cykelvägar samt upptrampade stigar och leder som genomkorsar området. Här finns många kulturhistoriska platser och andra sevärdheter.

Odlingslotter, djurhållning, lekplatser och caféer är andra mötesplatser. Det är med andra ord ett ströv- och rekreationsområde

för alla åldrar. Här kan motionärer, förskolebarn, skolbarn, ryttare, hundägare samt folk med odlingslotter träffas och trivas.

Sammanlagt 60 000 personer bor i stadsdelarna på norra och södra Järva inom Stockholms stad. Över 31 000 arbetar där. 85 000 boende och/eller arbetande har Järva friområde som sitt närmsta grönområde. En

sammanställning av utbyggnadsplaner i de fem kommunerna kring Järvafältet visar att 35 000 nya lägenheter för över 70 000 personer och ca 40 000 arbetsplatser kan tillkomma de närmast decennierna. För dem kommer Järvafältet vara ett av de främsta rekreations- och grönområdena.

Järva friområde används företrädesvis av boende. Även skolor och daghem använder området i pedagogiska syften flitigt. Naturen är viktig och värdefull i det pedagogiska arbetet. Det uppskattas även av många att kunna ströva omkring i Järva friområdes värdefulla natur som erbjuder lugn och ro och som ger en känsla av att vara mitt ute på landet. Den vanligaste aktiviteten för vuxna är promenader, vilket gör vandringsleder, stigar och promenadstråk viktiga. Gårdarna är mest välbesökta med ett rikt utbud av aktiviteter, framför allt för barn. Igelbäcken och koloniområdena är andra populära utflyktsmål.

De stora öppna ytorna är populära för bollspel, rörelselekar och annan ytkrävande rekreation. På Järva friområde finns också lektytor där barn tillåts vara tillsammans på sina egna villkor. Fältskolan vid Eggeby gård tog under

år 2000 emot ca 350 barngrupper från Spånga-Tensta. Granholmstoppen är en välbesökt utsiktsplats. Här finns också en discgolfanläggning. Områdets bollplaner nyttjas främst av skolor och föreningsliv. Det finns ett behov av att förbättra tillgängligheten till området för äldre och människor med fysiska funktionshinder.

Järva friområde skapar möten

Ett av syftena med reservatet är att ge förutsättningar för möten med natur och kultur. Målet är ett välbevarat kulturlandskap som är viktigt både för stadens ekologi och människan. I det kulturlandskapet ingår arter vars livsmiljöer idag är hotade. Mötena sker i parken, den spännande och vackra mötesplatsen som inspirerar, ger naturupplevelser och skapar kontakter. Möjligheter till sådana möten är särskilt värdefullt i ett område där många människor har olika etnisk bakgrund.

▪ **Mötesplats för Människa – Historia**

Genom att vistas i natur- och kulturlandskapet stärks och formas människans identitet i förhållande till landskapet. Talldungen där den spontana leken försiggår, utflyktsbacken under de stora ekarna, grillplatsen, utsiktspunkten där bostadsområdet ställs i ett nytt förhållande till landskapet, koloniområdet där skolklassen odlar blommor och grönsaker, är alla exempel på hur vi vistas i och lär känna vår hembygd. Platserna vävs in i det individuella och kollektiva rumsliga medvetandet.

Järvafältets kulturlandskap har påverkats och brukats av människor sedan bronsåldern. Det öppna landskapsrum vi idag värdesätter är i sig produkten av århundraden av lång och mödosam odling.

Genom att aktivt bruka fältet förlängs markanvändningen i framtiden. Dagens människor förankras i ett tidsperspektiv där de förenas med sina föregångare. Alla de platser där en människa vistas tillsammans med föreställningar och minnen kring människoöden knutna till platsen bildar det vi kallar hembygd.

▪ **Mötesplats för Människa – Människa**

Fältet rymmer aktivitetscentra som lockar människor från hela Järvaområdet. Aktiviteterna som utvecklas vid dessa punkter ska syfta till att

föreina människor, oavsett social och etnisk bakgrund. Till denna struktur av offentliga mötesplatser fogas landskapsrum för spontana möten samt friluftsliv.

▪ **Mötesplats för Människa – Natur**

Järva friområde är ett rikt naturområde både för naturen och människors utveckling och välmående.

Den grannskapsnära naturen ska ge kraft långsiktigt. Det bostadsnära naturområdet har en central plats i stadslandskapet med vackra, spännande och intressanta miljöer. Dessa behövs för människors behov av rekreation och naturupplevelser. Med rika naturupplevelser får vi kunskap om oss själva, om varelser som ingår i ett större sammanhang, och om platsen. Naturupplevelser är en källa för människor att samla kraft och sinnliga upplevelser. Parallellt med naturupplevelsen behövs utrymmen för alla de utomhusaktiviteter som genereras av de boende.

Upptäckarglädjen och nyfikenheten att själv få undersöka naturen är en viktig del i relationen mellan människa och natur. Verksamheterna vid gårdarna samt skolor och förskolor i bostadsområdena ska kunna utnyttja landskapet med all sin rika natur och kultur. I ett område som Järva där universitet, högskolor och andra kreativa arbetsplatser utvecklas finns ett stort behov av naturupplevelser och rekreation.

Behov av att skydda områdets värden

Länsstyrelsens naturvårdsprogram (1983)

Reservatet säkerställer delar av ett område som i Länsstyrelsens naturvårdsprogram klassats som ett område med högt naturvärde (klass III).

Ideella föreningar och allmänheten – önskan om skydd av Igelbäcken och Igelbäcksdalgången.

Inför hoten av vägdragningar och exploateringar av Igelbäcksdalgången har fler ideella föreningar, naturskyddsföreningen och allmänheten framfört starka önskemål om ett skydd av området.

Säkerställa stockholmsregionens grönstruktur

Regionplane- och trafikkontoret har i den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFs) 2001, pekat på vikten av att främja och utveckla den regionala grönstrukturen och att skydda de värdefulla områdena enligt miljöbalken. I samband med planer på utbyggnad av tvärleder runt Stockholm har hotet mot Igelbäcken och grönområdet accentuerats.

Järvafältet ur boendes och arbetandes perspektiv

Resultat från tre undersökningar som gjorts av USK (Utrednings- och statistikkontoret) från 2001 visar att friområdet i första hand används av de boende, att det är ett mycket uppskattat friområde för sina befintliga

natur- och kulturvärden och att man framför samma önskemål om förbättringar som i en rad tidigare undersökningar alltsedan 1976.

Strandskydd

Inom Stockholms kommun saknas strandskyddsförordnanden för Igelbäcken.

Varför kulturresevat?

Kultur- eller naturresevat är formellt ett mer långsiktigt skydd än detaljplan. För att upphäva hela eller delar av ett resevat krävs, till skillnad från ändring av detaljplan, synnerliga skäl och ställs krav på komensation. Eftersom Järva friområde till största delen är ett öppet kulturlandskap med mycket stora kulturhistoriska värden som ligger till grund för områdets övriga värden föreslås skyddsformen kulturresevat.

Överensstämmelse med detaljplan och generalplan

Hela Järva friområde ingår i generalplan (numer gällande som områdesbestämmelser) pl. 7160 för Kista, Husby, Akalla från 1969. Enligt planen är större delen av friområdet park, men kring Hästa anges ett bostadsområde som inte blivit genomfört. Generalplanen föreslås upphävas i denna del.

På norra sidan inbegriper resevatet parkmark i detaljplanerna 7480, 7479, 7365, 7375, 7435, 7569, 7571A och

8365. På södra sidan ingår område för motorväg samt parkmark i detaljplanerna 6754, 6564 och 6755, men dessa detaljplaner kommer upphävas i samband med att en detaljplan för nya E 18 fastställs. Inom förslaget till detaljplan för nya E 18 ingår naturmark, parkmark och skyddszon i kulturresevatet.

Överensstämmelse med översiktsplan

I Stockholms översiktsplan 1999 klassas Järva friområde som ett större natur- och friluftsområde med höga natur-, kultur- och rekreationsvärden och är enligt översiktsplanen ett område som ska bevaras och skydd enligt miljöbalken för området ska utredas. Järva friområde är också i översiktsplanen klassat som ett ekologiskt särskilt känsligt område enligt miljöbalken, dels genom att det ingår i ett landskapsavsnitt som är särskilt värdefullt för Stockholms biologiska mångfald och dels genom att Igelbäckens avrinningsområde är ekologiskt särskilt känsligt.

Överensstämmelse med de nationella miljökvalitetsmålen

Reservatet bidrar till uppfyllandet av framförallt miljökvalitetsmålet *God bebyggd miljö*, men också *Ingen övergödning*, *Levande sjöar och vattendrag*, *Myllrande våtmarker*, *Levande skog* och *Ett rikt odlingslandskap*.

Ärendets beredning

Naturhistoriska riksmuseet – skydd av Igelbäcken och grönlingen

Naturhistoriska riksmuseet hemställde 1989 hos Länsstyrelsen om att Igelbäcken och ett område 200 m på ömse sidor om bäcken i hela dess sträckning avsätts som naturreservat under Länsstyrelsens kontroll. Bakgrunden för hemställan var förekomsten av en i landet mycket sällsynt fisk, grönlingen som hotas av lägre vattenföring i bäcken på grund av exploatering, bortledning av dagvatten, ökad belastning av miljögifter från till exempel biltrafik, etcetera.

Länsstyrelsen – mellankommunal samordning för att bilda naturreservat

Länsstyrelsen skickade 1998 ett förslag om inrättande av naturreservat för hela Igelbäckens dalgång (i Järfälla, Stockholm, Sundbyberg och Solna kommuner) på remiss. Detta förslag slutfördes inte då länsstyrelsen inte ansåg att det fanns förutsättningar för att genomföra förslaget. Sundbybergs kommun inrättade 2004 och Solna 2005 naturreservat för sina delar av Järvafältet och Järfälla har haft förslag till naturreservat för sin del av Igelbäckens dalgång ute på remiss.

Framtidsbild Kista och
inriktningsprogram för Järva
friområde

Under år 2000 gjordes ett programförslag inom Stockholms stad med visioner för Järvafältets framtid (Förslag till framtidsbild för Kista Science City). Visionen omfattade friområdet, bostadsbebyggelse, arbetsplatser, trafikstruktur och kollektiva kommunikationer. För friområdet föreslogs nya mötesplatser, en zoneringsplan av området samt skydd för Igelbäcken och dess vattenmiljöer. Programförslaget skickades ut på remiss. I utlåtandet efter remissen föreslog kommunstyrelsen kommunfullmäktige att frågan om skydd för Järvafältet och Igelbäcken samt en inventering av riskkällor i området integreras i det kommande arbetet.

Kommunfullmäktige beslutade i oktober 2001 att godkänna förslaget till framtidsbild för Kista Science City, med hänvisning till vad som anförts i remissutlåtandet. När det gäller friområdet beslutades att stadsbyggnadsnämnden i samarbete med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser ska bereda frågan ytterligare och fördjupa framtidsbilden på denna punkt. I detta arbete ingår frågan om att fastställa skyddsform för Järvafältet och Igelbäcken.

Under år 2002 reviderades framtidsbilden för friområdet med utgångspunkt från remissvaren, en brukarenkät, tekniska undersökningar av mark- och vattenförhållanden, en historisk landskapsanalys, kommunfullmäktigebehandlingen samt dialog med framtida huvudmän för

friområdet. Bl.a. kompletterades framtidsbilden med en begravningsplats vid Hägerstalund eller söder om Hästa gård, eftersom det vid remissen framkommit att det finns stort behov av en närbelägen begravningsplats för den mångkulturella befolkningen i Järvastaden.

Det nya förslaget presenterades i "Inriktningsprogram för Järva friområde" som var ute på remiss våren 2003. Inriktningsprogrammet

innehåller en skiss till markanvändning som visar avgränsning av mark- och ansvarsområden för olika huvudmän. För varje ansvarsområde finns en programbeskrivning som visar hur verksamheten är tänkt att utvecklas och samverka med andra verksamheter i friområdet till en fungerande helhet. I inriktningsprogrammet föreslås natur- eller kulturresevat som skyddsform för Järvafältet och Igelbäcken. Flertalet remissinstanser var positiva till förslaget till inriktningsprogram. Programmet har inte behandlats politiskt efter remissen.

Stadsbyggnadsnämndens beslut

Den 18 januari 2001 beslutade stadsbyggnadsnämnden att låta stadsbyggnadskontoret utreda former för att skydda och utveckla Järvafältets och Igelbäckens natur- och rekreationsområde genom t ex kultur- eller naturresevat, samtidigt som möjligheterna att stärka kommunikationslederna utvecklas.

I februari 2003 föreslog majoritetspartierna (s, v och mp) i en skrivelse att stadsbyggnadsnämnden

skulle ge stadsbyggnadskontoret i uppdrag att fortsätta arbetet med instiftande av naturreservat i Järva friområde, i enlighet med remissutskicket av inriktningsprogram för Järva friområde. Av stadsbyggnadskontorets utlåtande över skrivelsen, som godkändes som svar på densamma, framgår att stadsbyggnadskontoret har resurser och kompetens att fortsätta arbetet med att ta fram ett förslag till reservat för Järva friområde som stödjer en utveckling av såväl kultur- och naturvärden som rekrekationskvaliteter. Utlåtande påpekade att det även är viktigt att gränserna för reservaten inom olika kommuner i Igelbäckens dalgång sluter an till varandra så att ett geografiskt sammanhängande skydd skapas, samt att namnen för reservaten bör samordnas.

Avgränsning

Gränsen för kulturreseptatet följer naturliga gränser mot bebyggelse och vad som kulturhistorisk och landskapsmässigt är en del av området. Avvägning mot behov av bebyggelsekompletteringar i olika stadsdelar har gjorts, vilket medfört att ett område kring Husby gård lämnats utanför reservatet. Samtliga äldre gårdar eller gårdslägen (Akalla by, Eggeby gård, Hästa gård, Husby gård, Granby gård och Hjulsta bytomt) ingår i reservatet. Genom att ta med hela grönkilen ökar möjligheten att tillgodose de behov som finns för bevarande av biologisk mångfald och friluftslivets intressen. Igelbäckens avrinningsområde sträcker sig utanför

naturmarken, vilket ställer krav på exploateringar utanför reservatet som måste tillses för att Igelbäckens hydrologi och vattenkvalitet påverkas så lite som möjligt.

I norr går gränsen mestadels utmed gångvägarna intill bebyggelsen. Där det finns särskilda värden går gränsen närmare bebyggelsen, vid flerfamiljshus dock aldrig närmare än 20 m. Gränsen går i söder och öster vid planerade nya E18.

I nordväst knyter reservatet an till omkringliggande reservat i Hansta och Järfälla. Denna del är mycket viktig för spridningsvägen och för att hålla samman Järvafältet i dess "getingmidja". Tillflöden till Igelbäcken finns i det här området t ex via vattendragen från Djupan och Säbysjön. Vid gränsdragningen för Hansta naturreservat förutsattes att gränsen för reservatet i Järva friområde ansluter till Hansta.

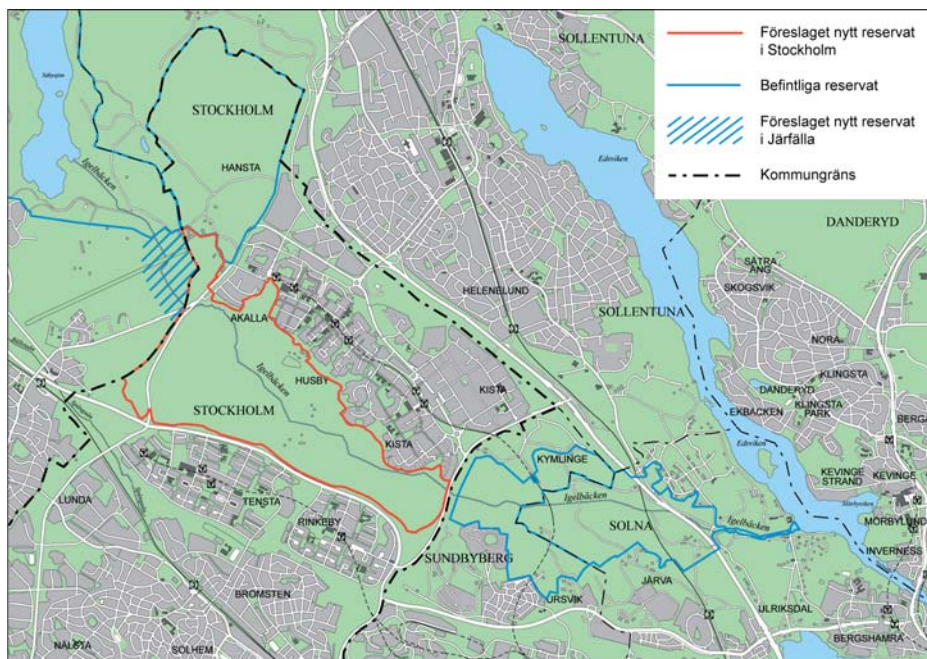

Fig 1. Översiktskarta med omkringliggande reservat

REMISSREDOGÖRELSE

Strategiska avdelningen
Ulrika Egerö
Tfn 08-508 26 799

2006-03-14

Dnr 2004-20607-55

Igelbäckens kulturresevat, remissredogörelse

INNEHÅLL

1. Sammanfattning av synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstagande
2. Hur remissen bedrivits
3. Länsstyrelsen
4. Sakägare
5. Boende, m.fl.
6. Övriga intresseföreningar m.fl.
7. Remissinstanser

1. Sammanfattning av synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Upplysning: Naturskyddsföreningen i Stockholms län, Friluftsrämjandet – Stockholms distriktsförbund, Svenska Turistföreningen – Stockholmskretsen, Föreningen Rädda Järvafältet, Stockholms Naturskyddsförening, Eggeby gårds fältskola, Naturskyddsföreningen i Järfälla, Naturskyddsföreningen i Sollentuna, Naturskyddsföreningen i Solna-Sundbyberg har lämnat in ett gemensamt yttrande. Spånga fornminnes- och hembygdsgille och Stockholms läns hembygdsförbund ställer sig bakom huvudprinciperna i yttrandet, men tar inte ställning till förläggning av en ny förbifart för vägtrafiken över Mälaren. I denna sammanfattning benämns samtliga dessa föreningar ”miljö- och friluftsföreningarna”.

Allmänt

Ingen av de som lämnat synpunkter på remissen är negativ till att Järva friområde skyddas. Flertalet är uttalat positiva.

Skyddsform och namn

Länsstyrelsen samt Sundbybergs och Järfälla kommun föredrar beteckningen naturreservat, framför kulturresevat, för att få en enhetlig beteckning på reservaten i alla de kommuner som infört eller står i begrepp att införa skydd för Igelbäckens dalgång.

Miljö- och friluftsföreningarna och Naturhistoriska riksmuseet vill ha beteckningen "natur- och kulturresevat".

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Skönhetsrådet och Samfundet S:t Erik är positiva till begreppet kulturresevat.

Stadsmuseinämnden föreslår att området benämns t.ex. Järvafältets kulturresevat.

Stadsbyggnadskontorets synpunkter

Enligt miljöbalken kan begreppet "kulturresevat" användas i syfte att skydda ett "värdefullt kulturpräglad landskap", vilket Järva friområde är. Genom att använda namnet "Igelbäckens kulturresevat i Stockholms stad" får de olika reservaten utmed Igelbäckens dalgång enhetliga namn.

Enligt Naturvårdsverkets och Riksantikvarieämbetets gemensamma allmänna råd för natur- och kulturresevat får inte båda beteckningarna användas för samma område. Därför kan inte begreppet "natur- och kulturresevat" användas.

Syfte

Länsstyrelsen vill ha en förtydligande av "Det bevarade fältet", "Det brukade fältet" och "Fältet som mötesplats".

Förbundet för Ekoparken anser att det är det genuina odlingslandskapets karaktär som bör prioriteras.

Stadsbyggnadskontorets synpunkter

De texter som finns under rubrikerna "Det bevarade fältet", "Det brukade fältet" och "Fältet som mötesplats" förklarar begreppen.

De kulturhistoriska värdena i området är mycket höga och väger därför tungt, men får inte hindra att området får ett aktivt nyttjande av dagens närboende och andra stockholmare. Eventuella prioriteringar mellan de olika syftena för reservatet får göras från fall till fall.

Avgränsning

Länsstyrelsen och Vägverket anser att reservatsgränsen bör sammanfalla med att vägslänter till släntfot/släntkrön skall ingå i vägområdet och inte i reservatet. Vid telefonkontakt med Vägverket har de dock senare dragit tillbaka detta önskemål.

Leif Hedbom i Akalla anser att området vid infarten till Hägerstalund bör undantas. Björn Pettersson i Hässelby anser att gränsen i väster bör lämna plats för en framtida Förbifart Stockholm. Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att det är mycket angeläget att gränsen i väster sluter dikt an till Hansta naturreservat.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att marken väster om Hjulstakorset bör tas med i reservatet, om inte marken delvis behöver användas till avfart från E 18 mot Barkarby. Även miljö- och friluftsföreningarna anser att reservatsgränsen bör flyttas närmare E 18 strax väster om Hjulstakorset. Marknämnden anser att reservatets gräns vid Hjulsta bör justeras något för att anpassas till kommande väg E 18.

Kyrkogårdsnämnden framför att området för begravningsplats som helhet bör ingå i kulturresevatet och inte i Hansta naturreservat.

Kista stadsdelsnämnd och Turistföreningen anser att den norra reservatsgränsen ska följa den stora längsgående gång- och cykelvägen även vid Husby.

Turistföreningen anser också att man kan flytta gränsen bakom Akalla by ner till byns närhet, för att reservatet skall kunna hållas något "mer heligt" av boende och besökare.

Stadsbyggnadskontorets synpunkter

För att de viktiga sambanden i Järvakilen och Igelbäckens dalgång ska skyddas är det viktigt att reservatet sluter dikt an till Hansta naturreservat. En eventuell Förbifart Stockholm planeras att gå i tunnel vid Södra Akalla.

Gränsen vid Hjulstakorset justeras dels så att torrbackarna nordväst om trafikplatsen kommer med i reservatet, dels så att den nya anslutningen från Akallavägen till E 18 kommer utanför reservatet. Ett undantag från föreskrifterna för att möjliggöra en avfart från E 18 mot Barkarby skrivs in.

Begravningsplatsens exakt läge och storlek kommer att klarläggas vid framtagandet av en detaljplan. I samband med det arbetet bör gränsen mellan Hansta naturreservat och Igelbäckens kulturresevat justeras, så att hela begravningsplatsen kommer inom Igelbäckens kulturresevat.

Vid Husby justeras gränsen så att den följer gång- och cykelvägen till största delen, men Husby gård ingår fortfarande i reservatet.

För upplevelsen av Akalla by är den kringliggande skogen viktig och denna bör därför ingå i reservatet. Gränsen följer gångvägarna men justeras något mot Akalla torg för att inte hindra förändringar i torgets omedelbara närhet.

Föreskrifter

Länsstyrelsen föreslår att formuleringen om de åtgärder som undantas från föreskrifterna, som t.ex. nybyggande av E 18 och nordsydlig vägförbindelse, exempelvis bör vara: "Föreskrifterna utgör inte hinder mot följande eventuella åtgärder om det vid en samlad bedömning av olika intressen visar sig att dessa bör genomföras på mark inom reservatet." Stockholm Vatten påpekar att i samband med dessa åtgärder kan även befintligt ledningsnät för vatten och avlopp behöva flyttas,

vilket måste säkras i föreskrifterna. Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att undantagen är viktiga. Miljö- och friluftsföreningarna anser att någon spårväg mellan Akalla och Barkarby, ny E 18 i ytläge samt Förbifart Stockholm inte bör tillåtas.

Trafikkontoret föreslår att även en breddning av Akallavägen mellan Hjulsta och Hästa undantas från föreskrifterna, främst på grund av osäkerheten kring tidpunkten för utbyggnaden av Förbifart Stockholm.

SL vill att de undantag från föreskrifterna som föreslås för ett par ”spårvägsobjekt” istället ska ha benämningen ”kollektivtrafikreservat” för att även möjliggöra busstrafik.

Svenska Kraftnät vill att föreskrifterna ger möjlighet att förändra befintligt ledningsnät genom reservatet. Stockholm Vatten, Norrvatten och Vattenfall Sveanät påpekar att underhåll och andra åtgärder i enlighet med gällande avtal, domar och ledningsrätter måste undantas från föreskrifterna, att vägarna som går till ledningar och anläggningar även fortsättningsvis måste dimensioneras för ändamålsenlig trafik, samt att vid åtgärder på ledningsnätet kan även trafik i terrängen behöva tillåtas.

Kista golfcenter önskar att föreskriften A1 bör ändras så att åtgärder som fått tillstånd av kommunen enligt föreskrifterna A11-A17 kan utföras utan hinder. Marknämnden anser att både föreskrifterna A1 och A2 försvårar för befintlig och planerad verksamhet i området.

Fenix skärmflygklubb vill att Granholmstoppens norra del reserveras för skärmflygning i föreskrifterna, samt att en höjning av Granholmstoppen möjliggörs i föreskrift A1.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att föreskrift A2 och A17 bör flyttas ihop och ändras till ”att avverka träd eller ta bort döda träd, annat än av säkerhetsskäl kring gång- och körvägar”. Att utöka föreskrift A17 till att gälla alla träd är även ett önskemål från Naturhistoriska riksmuseet.

Koloniföreningarna önskar att respektive stadsdelsnämnd ges ansvar och befogenhet att utforma regler för uppförande av dagstugor på odlingslotterna.

Björn Pettersson anser att föreskrifterna bara bör tillåta en begravningsplats vid Granholmstoppen, som är centralt och lugnt samt där inga verksamheter eller kulturhistoriska värden påverkas. Miljö- och friluftsföreningarna anser att en begravningsplats vid Hägerstalund kan tillföra området kvaliteter men måste föregås av noggranna undersökningar samt en omsorgsfull anpassning till de kulturhistoriska värdena. Marknämnden, kyrkogårdsnämnden och kulturnämnden anser att en ny begravningsplats mycket väl kan ligga inom reservatet, marknämnden ställer sig dock tveksam till föreslagen begravningsplats vid Hägerstalund, p.g.a. oexploaterad ammunition kan förekomma i området.

Sakägarna Akalla-Kanaan 98BGK och Bangolfparken och den närboende Leif Hedbom hoppas att föreskrifterna inte kommer hindra utbyggnader av olika sportaktiviteter, som bangolfverksamheten. Kista stadsdelsnämnd, Sundbybergs stad och de flesta föreningarna är tveksamma till att det byggs alltför många anläggningar, utöver t.ex. begravningsplats, ridhus, friluftsbad och en utökning av bangolfen. Sundbybergs stad utgår från att begravningsplatsen, och eventuell andra tillkommande

verksamheter, anläggs, utformas och sköts så satt negativ påverkan på Igelbäckens vattenkvalitet och vattenföring minimeras.

Marknämnden anser att de möjligheter att gräva ner kraftledningar och anlägga parkeringsplatser och vägar i reservatet som anges i föreskrifterna måste finnas.

Kista stadsdelsnämnd anser att en regional cykelväg mellan västerort och Barkarby via Akalla och Kista/Ärvinge med permanentbeläggning behöver anläggas i kanten av Järvafältet, liksom att grusvägen mellan Kista och Rinkeby måste asfalteras.

Länsstyrelsen anser att föreskrifterna eventuellt kan kompletteras med en föreskrift beträffande eventuell jakt och skyddsjakt i reservatet.

Naturhistoriska riksmuseet anser att föreskriften A10 bör formuleras ”förbjudet att inplantera för Igelbäcken främmande djurarter, exempelvis bäckröding eller signalkräfta i Igelbäcken eller dess tillflöden.”, eftersom öring redan finns i de nedre delarna av Igelbäcken.

Naturhistoriska riksmuseet anser också att den zon inom vilket det ska vara förbjudet att plöja eller sprida gödsel bör utökas till minst 15 m på var sida av Igelbäcken och dess tillflöden.

Länsstyrelsen föreslår att föreskrifterna angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång också exemplifieras med

- undersökningar av växt- och djurlivet i reservatet,
- skogliga skötselåtgärder,
- restaurering av Igelbäcken och våtmarker

Det första tillägget vill även miljö- och hälsoskyddsnämnden ha.

Länsstyrelsen ser det som angeläget att ordningsföreskrifterna för allmänheten i huvudsak utformas lika för hela det skyddade området från Ulriksdal till Barkarby.

Kista stadsdelsnämnd anser att undantag från förbudet att cykla vid sidan om anlagda vägar måste göras om och när en mountainbikebana i anslutning till gamla trädbanken anläggs.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att föreskrift C3 bör kompletteras med att större vattensalamander inte ingår i undantagsbestämmelserna om studier av groddjur.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser också att första stycket under rubriken ”Ikraftträdande” bör kompletteras med: ”... under förutsättning att beslutet inte överklagas och att det kungjorts i ortstidning. Föreskrifterna under C gäller enligt 7 kap 30§ miljöbalken omedelbart även om beslutet överklagas.”

Stadsbyggnadskontorets synpunkter

Formuleringen om de åtgärder som undantas från föreskrifterna, som t.ex. nybyggande av E 18 och nordsydlig vägförbindelse, ändras i enlighet med länsstyrelsens önskemål och ett förtydligande om att det även gäller eventuella tillhörande omdragningar av ledningar skrivs in. Staden har tagit beslut om en ny E 18 i tunnel samt att förordna Förbifart Stockholm och reservatet måste därför tillåta dessa. En bekväm kollektivtrafikförbindelse mellan Kista/Akalla och Barkarby är väsentlig för utbyggnaden av denna regionala kärna. Det är ännu oklart om medel till en förlängning av

tunnelbanan kommer kunna tas fram och det är därför viktigt att reservatet inte hindrar en framtida spårväg.

Ett undantag för en breddning av Akallavägen mellan Hjulsta och Hästa skrivs in i föreskrifterna.

Busstrafik kan ske på befintliga och planerade vägar. Eventuella nya kollektivtrafikförbindelser utanför vägarna gör intrång i områdets värden och bör bara tillkomma om de är betydligt bekvämare och attraktivare än dagens kollektivtrafik, vilket spårvägar är.

Befintligt ledningsnät kan förändras efter tillstånd från stadsbyggnadsnämnden. Undantaget från föreskrifterna för underhåll av befintligt ledningsnät förtydligas i enlighet med önskemålen från Stockholm Vatten, Norrvatten och Vattenfall Sveanät.

Föreskriften A1 flyttas till föreskrifterna om åtgärder som kan genomföras efter tillstånd av kommunen. Byggnad och anläggningar som får tillstånd enligt paragraf A11- A17 kan då också få tillstånd för t.ex. schaktning, liksom en eventuell höjning av Granholmstoppen för att förbättra förutsättningarna för skärmflygning. Föreskriften A2 tas bort.

Någon reservation för skärmflygning kan inte göras i föreskrifterna, utan får behandlas i skötselplanen.

Avverkning av träd, annat än grova träd, kan behöva göras av olika skäl, t.ex. för att underlätta friluftslivet, tydliggöra fornlämningar, m.m. Skogsskötseln bör därför behandlas i skötselplanen och inte i föreskrifterna.

Uppförande av dagstugor på odlingslotterna kräver bygglov från stadsbyggnadsnämnden. För att underlätta hanteringen av uppförande dagstugor skrivs ett undantag in för dagstugor i föreskriften A 12, så att tillstånd enligt reservatsföreskrifterna inte krävs. Bygglovsbefrielse kan sedan införas om en detaljplan för respektive koloniområde tas fram.

Kontoret står fast vid att Hägerstalund är den bästa placeringen för en ny begravningsplats i norra Stockholm. Problemet med eventuell oexploderad ammunition diskuteras för närvarande med försvaret, och ser ut att gå att lösa.

Reservatet håller öppet för utbyggnader av olika sportaktiviteter, om de inte i alltför hög grad försämrar förutsättningarna för att bevara och utveckla områdets kultur- och naturvärden. Avvägningarna mellan områdets olika värden får ske från fall till fall.

Att anlägga en regional cykelväg mellan västerort och Barkarby via Akalla och Kista/Ärvinge med permanentbeläggning, liksom att asfaltera grusvägen mellan Kista och Rinkeby kommer vara möjligt efter tillstånd från stadsbyggnadsnämnden.

Någon jakt bedrivs inte i reservatet och behöver därför inte regleras. Den mycket begränsade skydds jakt som sker är nödvändig och ska därför inte regleras.

Föreskriften A10 ändras till ”förbudet att inplantera för Igelbäcken främmande djurarter, exempelvis bäckröding eller signalkräfta i Igelbäcken eller dess tillflöden”.

Drygt 20 odlingslotter ligger närmare tillflöden till Igelbäcken än 15 m. I tillflödena sker en viss rening innan vattnet når Igelbäcken. Föreskriften om att plöja eller sprida gödsel ändras därför till att gälla 15 m på var sida av Igelbäcken och 5 m på var sida om bäckens tillflöden.

Föreskrifterna angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång ändras i enlighet med länsstyrelsens och miljö- och hälsoskyddsnämnden önskemål.

Skillnaderna i föreskrifter för allmänheten mellan Solna och Sundbybergs Igelbäcksreservat och Stockholms är dels beroende av Stockholms dels karaktär av öppet aktivitetsfält, dels skillnader i lokala ordnings- och trafikföreskrifter.

Föreskrifterna i ett reservat kan inte upphäva regler i andra författningar. Ett undantag från förbudet att cykla vid sidan om anlagda vägar måste därför göras de lokala trafikföreskrifterna.

Skötselplan

Flera remissinstanser, bl.a. länsstyrelsen, Samfundet S:t Erik och stadsmuseinämnden vill ha kompletteringar av beskrivningen och kartorna i skötselplanen.

Länsstyrelsen, miljö- och hälsoskyddsnämnden och Naturhistoriska riksmuseet vill ha skötselanvisningar för Igelbäcken.

Flera remissinstanser, bl.a. länsstyrelsen, miljö- och friluftsföreningarna, Samfundet S:t Erik och Skönhetsrådet, poängterar vikten av olika pedagogik- och informationsinsatser.

Flera remissinstanser, bl.a. miljö- och friluftsföreningarna, efterlyser också en gemensam skötselplanering för Igelbäckens dalgång i de berörda kommunerna.

Flera remissinstanser har synpunkter på detaljer i skötselplanen.

Stadsbyggnadskontorets synpunkter (avstämda med markkontoret)

Resurser till fördjupade beskrivningarna av t.ex. områdets kulturvärden saknas för närvarande och bedöms inte påverka den övergripande skötselplanen. Sådana får istället tas fram i samband med att detaljerade skötselanvisningar senare utarbetas. Samma sak gäller för framtagande av skötselanvisningar för Igelbäcken och olika informationsinsatser.

Ett visst samarbete mellan de berörda kommunerna kring skötselplaneringen finns redan idag och kan utökas i framtiden.

Vissa detaljsynpunkter tillgodoses, t.ex. felaktiga namn och beteckningar. Skötselplanen är övergripande och detaljerade skötselanvisningar, som t.ex. lämpliga platser för grillning, får ingå i det framtida arbetet.

Övrigt

Miljö- och friluftsföreningarna, liksom Skönhetsrådet, tar upp vissa frågor som påverkar kvaliteterna inom reservatet, men som inte regleras av reservatsbestämmelserna, som buller och barriäreffekter av kringliggande vägar samt Igelbäckens kulvertering i Järfälla. Turistföreningen har synpunkter på den framtida begravningsplatsens utbredning utanför föreslaget reservat.

Kyrkogårdsnämnden tar upp frågan om planering och kostnader för anläggandet av en begravningsplats vid Hägerstalund.

Naturhistoriska riksmuseet påpekar vikten av att dagvatten från bebyggelseområden i tillrinningsområdet i renat tillstånd tillförs de våtmarker i anslutning till Igelbäcken som är under planering för restaurering.

Stadsbyggnadskontorets synpunkter

Samtliga dessa frågor behandlas i andra sammanhang.

2. Hur remissen bedrivits

Remissen skickades ut till 32 sakägare samt ett stort antal intresseföreningar och andra remissinstanser den 19 juli 2005. Remisstiden var till den 31 oktober 2005. Ett samrådsmöte hölls den 28 augusti 2005 på Eggeby gård, samtidigt med samrådsmöte om upphävande av områdesbestämmelser för Hästa gård, där 14 personer deltog. Totalt 28 remissvar har inkommit.

3. Länsstyrelsen

Länsstyrelsen välkomnar Stockholms stads förslag till beslut om ett skydd av den del av Igelbäckens dalgång som ligger inom Stockholms stad. Länsstyrelsen noterar att Stockholm valt att benämna reservatet "Igelbäckens kulturresevat". Länsstyrelsen skulle föredra en enhetlig benämning i de fyra berörda kommunerna och att samtliga reservat utmed Igelbäcken kallas naturresevat. Oavsett benämningen "kulturresevat" eller "naturresevat" blir det i praktiken inte någon större skillnad vad gäller områdets skötsel eller utveckling.

Under rubriken "Hur syftet skall tryggas" kan begreppen "*Det bevarade fältet*", "*Det brukade fältet*" och "*Fältet som mötesplats*" behöva förklaras eller förtydligas för att en utomstående skall kunna förstå vad man avser med begreppet "*fältet*".

Vad gäller avgränsningen mot en om- och nybyggd E 18 anser Länsstyrelsen att reservatsgränsen bör sammanfalla med vägområdesgränserna, dvs att bullervallar/bullerplank och vägslänter till släntfot/släntkrön skall ingå i vägområdet och inte i reservatet. Vad gäller skötseln av vägslänter m.m. bör detta vara väghållarens ansvar. Inget torde dock hindra att utformnings- och skötsel frågor tas upp och löses i ett samarbete mellan Vägverket och Stockholms stad.

Under föreskrifterna anges "Föreskrifterna utgör inte heller hinder för följande eventuella åtgärder, om de sker med hänsyn till reservatets syfte." Länsstyrelsen anser att omnämnda åtgärder inte skall kopplas till reservatets syfte. Länsstyrelsen föreslår istället en formulering likt den Stockholms stad har i sitt beslut till naturresevatet Grimsta. Formuleringen bör då för Igelbäckens kulturresevat exempelvis vara: "Föreskrifterna utgör inte hinder mot följande eventuella åtgärder om det vid en samlad bedömning av olika intressen visar sig att dessa bör genomföras på mark inom reservatet." Utöver de åtgärder som nämns i förslaget, för vilka reservatsföreskrifterna

inte skall utgöra hinder, bör även nämnas att en ev. framtida begravningsplats i reservatet kan vara möjlig.

Föreskrifterna under punkt A angående inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet skulle eventuellt kunna kompletteras med en föreskrift beträffande eventuell jakt och skyddsjakt i reservatet. Föreskrifterna under punkt B angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång borde ytterligare exemplifieras även med

- undersökningar av växt- och djurlivet i reservatet,
- skogliga skötselåtgärder,
- restaurering av Igelbäcken och våtmarker.

Under punkt B står "...utmärkning av naturreservatets gräns, ..." bör ändras till "...kulturresevatets gräns...". Ordningsföreskrifterna under punkt C har utformats något olika i berörda kommuner men överensstämmer i huvudsak med varann. Länsstyrelsen ser det som angeläget att ordningsföreskrifterna i huvudsak utformas lika för hela det skyddade området från Ulriksdal till Barkarby.

Länsstyrelsen har inte några direkta synpunkter på den övergripande skötselplanen vad gäller bl. a. planerade förändringar, målsättning för skötseln av reservatet samt de mer detaljerade skötselanvisningarna för likartade markslag.

Vad gäller skötselåtgärder i reservatet finns en hänvisning till biotop-karteringsrapporten (sid 14). I ett senare skede vore det bra om skötselplanen kompletterades med skötselanvisningar för Igelbäcken och dess närområden. En samordning och likartad utformning kommunerna emellan av skötselåtgärder i Igelbäckens dalgång är då också angelägen, särskilt utefter vattendraget Igelbäcken. Skötselplanen bör även kompletteras med anordningar för friluftslivet och en karta som visar var diverse aktiviteter/aktivitetsytor är lokaliserade, var informationstavlor finns uppsatta, var ridstigar, vandringsleder och stigar finns, tillåtna eldplatser etc.

En del av underlagskartorna (exempelvis karta 2, lagskyddade fornlämningar och karta 3 kulturhistoriska lämningar) är svåra att tyda. Kartorna bör hellre förstoras och läggas som bilagor den dag beslut fattas om inrättandet av reservatet.

Begrepp som älvkvarnar och hamling bör förklaras. På sid 6 står angivet "fornlämningsregistret", istället skall det stå "fornminnesregistret". På sid 9 borde även förklaras, varför mycket av ängsmarkerna övergick till åkermark. Framgent vore det av värde om möjligheten att läsa av historien genom befintliga strukturer i landskapet utnyttjades och togs tillvara bättre. Likaså kan studier av äldre kartmaterial ge mycket information om tidigare markanvändning.

Slutligen kan nämnas, att ett behov lär uppstå av en gemensam informationssatsning om kanske inte bara Igelbäcksreservaten inom Solna, Sundbybergs, Stockholms och Järfälla kommuner. Även anslutande naturreservat och grönområden skulle kunna inkluderas.

4. Sakägare

Vägverket Region Stockholm

Vägverket påpekar att det är av yttersta vikt att inga åtgärder vidtas som minskar handlingsfriheten i någon av de två korridorerna i vägutredningen "Nord-sydliga förbindelser". Man är emot att de planerade vägslänterna längs nya E18 skall ingå i reservatet eftersom man vill ha handlingsfrihet över vägslänterna. Gränsen till reservatet medges gå vid släntfoten, ej närmare.

Svenska Kraftnät

Svenska Kraftnät har en 200 kV kraftledning genom det område som föreslås som kulturresevat. Ledningen är att betrakta som riksintresse. De framför att behovet av underhåll och röjning för kraftledning bör beaktas vid bildandet av kulturresevat.

Svenska Kraftnät har fått i uppdrag av regeringen att utreda utformningen av det framtida kraftledningsnätet 70-400 kV i Stockholmsregionen. Resultatet av utredningen kan innebära att befintligt ledningsnät genom det föreslagna kulturresevatet kan komma att förändras. I reservatsbestämmelserna bör framgå att det ska beredas möjlighet att utföra dessa förändringar.

Stockholm Vatten

Stockholm Vatten påpekar att det är av vikt för bolaget att reservatsföreskrifterna inte försvårar tillsyn och underhåll av befintligt ledningsnät och anläggningar. Rättigheter för detta fastslås också i remissförslaget. Rättigheterna måste även infatta att de vägar som idag går till våra ledningar och anläggningar bevaras och att dessa även fortsättningsvis dimensioneras för ändamålsenlig trafik. Vid åtgärder på ledningsnätet kan även trafik i terrängen behöva tillåtas.

De i remissförslaget föreslagna föreskrifterna ska inte utgöra något hinder för ett antal identifierade planerade infrastrukturprojekt. I samband med dessa projekt kan även befintligt ledningsnät för vatten och avlopp behöva flyttas. Rättighet att flytta sådana ledningar måste säkras i föreskrifterna. I samband med arbeten, tillsyn och vid nödfall på ledningsnätet kan större vattenmängder behöva släppas ut inom reservatet. Att gällande avtal och domar, exempelvis koncessionen för Järva dagvattentunnel, fortsätter att gälla efter det reservat trätt i kraft förutsätts.

Investering och drift av de våtmarker och dammar som planeras för Igelbäcken ingår inte i VA-huvudmannens ansvar. Vid beslut kring utformningen av dessa anläggningar bör samverkan ske med Igelbäcksguppen. För er kännekom så pågår nu ett projekt på Stockholm Vatten som bland annat syftar till att utveckla en hydrologisk modell för Igelbäcken.

Norrvatten

Norrvatten föreslår att det i reservatsföreskrifterna framgår rättigheten för Norrvatten att underhålla och reparera läckor i enlighet med fastställd ledningsrätt samt att därmed framföra erforderliga maskiner för ändamålet.

Vattenfall Sveanät AB

Vattenfall Sveanät påpekar att de är skyldiga att underhålla sina elnätсанläggningar, vilket bland annat innebär årlig besiktning och erforderlig röjning/avverkning. Både det tekniska och skogliga underhållet utförs vid behov med mycket kort varsel och vid dessa arbeten brukar olika typer av motordrivna fordon användas.

Under förutsättning att Vattenfall för sina elnätсанläggningars underhåll och framtida reinvesteringsåtgärder får

- utföra erforderlig röjning och avverkning
- utföra nödvändiga reparationer
- använda lämpligt motordrivet fordon och
- vid behov anordna tillfälliga upplag

samt att detta förtydligas i reservatsföreskrifterna har företaget inget att erinra mot inrättandet av kulturresevatet.

Kista golfcenter

Kista golfcenter anser att punkt A1 i reservatsföreskrifterna bör ändras så att befintlig och framtida verksamhet som får tillstånd av kommunen enligt punkterna A11-A17 kan utföras. Som A1 är skrivet nu kan nya byggnader, anläggningar, vägar och annat inom området få svårt att genomföras trots tillstånd från kommunen.

Husby gårds koloniförening, Igelbäckens koloniförening, Ärvinge Fritidsträdgårdsförening, Järva Koloniträdgårdsförening samt Tensta Fritidsträdgårdar

Föreningarna påpekar att en majoritet av kolonisterna på odlingskolonierna har önskemål om att få ställa en dagstuga på lotten. Detta ger kolonisterna möjlighet att tillbringa mer tid på lotterna och bidrar indirekt till en ökad säkerhet på området. Önskemålet är sålunda att respektive stadsdelsnämnd ges ansvar och befogenhet att utforma regler för uppförande av dagstugor på odlingskolonierna.

I förslaget finns ambitionen att området skall kunna utnyttjas av ännu fler människor. Då det redan idag finns polisanmälningar där kolonister hotats med kniv och hot om våldtäkt ser föreningarna det som angeläget att säkerhets- och ordningsfrågorna ordnas på ett tillfredsställande sätt. Vatten, sopor och toaletter lyser med sin frånvaro i förslaget.

Järva Discgolf Park AB

Järva Discgolf Park AB ser det som positivt att ett kulturresevat planeras på Järvafältet. Området för discgolfens nyttjanderättsavtal skulle kunna redovisas i skötselplanens bilaga 4. I denna bilaga finns en hel del områden markerade med nr 5, alltså område som sköts av Järva Discgolf Park, men även andra områden som 15 (denna kod verkar inte finnas) och även 4 (extensiv gräsyta), 11 (ädelövskog) samt 18 (denna kod verkar inte finnas). Det vore bra om ytorna med nummer fem slogs ihop till en samlad yta. Vissa ytor, som t.ex. nr 11, kan dock vara kvar som en del av nr 5. På karta 10, "aktivitetsytor", är en del av gräsytor inom discgolfens nyttjanderättsområde markerade som de klipps, fastän de inte klipps alls och många ytor som klipps är inte markerade alls.

Akalla-Kanaan 98 BGK och Bangolfparken

Akalla-Kanaan 98 BGK och Bangolfparken driver bangolfanläggningen i Akalla by, som har ca 10 000 besökare varje år och bedriver en stor verksamhet för ungdomar och seniorer i stadsdelen. Föreningarna vill informera stadsbyggnadsnämnden om att framtida önskemål om en utökning av verksamheten kommer att kräva tillgång till mer mark i anslutning till det befintliga området, och hoppas att förslaget till Igelbäckens kulturresevat inte kommer att bli ett hinder för en sådan utbyggnad.

5. Boende

Leif Hedbom, Akalla

Leif Hedbom, boende i Akalla och styrelseledamot i Föreningssam (paraplyorganisation för 42 föreningar i Kista) hoppas att resevatet inte kommer att förhindra utnyttjande till sport och friluftaktiviteter. I framtiden kanske vi behöver utnyttja fältet till exempelvis för flera fotbollsplaner, tennisbanor, friluftsbad, golfbana, etc.

Med nuvarande läge är stadens beräknade potential för besökare betydligt överdriven. Leif Hedbom har bott i Akalla sedan 1975 och begagnat Järvafältet flera gånger i veckan och besökare är ett fåtal. Med ett annat utnyttjande skulle besökarantalet kunna ökas väsentligt. Man har t.ex. begränsat möjligheterna för segelflygarna från "tippen" genom att plöja upp marken vid landningsbanan så att de bara kan utnyttja den under viss tid. Det kan ju vara trevligt med jordbruk, men det engagerar väl inte mer än 4-5 personer och marken skulle kunna utnyttjas till en mycket mer engagerande verksamhet för våra ungdomar. Området vid infarten till Hägerstalund bör undantages där det idag finns befintlig verksamhet och vissa ytterligare etableringar kan behövas.

Björn Pettersson, Hässelby

Björn Pettersson vill invända mot den västra gränsdragningen av det tänkta reservatet. I stället för att dra gränsen vid kommungränsen finns möjlighet att skapa en korridor för att därmed lämna plats för en framtida Förbifart Stockholm. Det måste vara bättre än att skriva speciella undantag för just denna trafikled.

Björn Pettersson motsätter sig en begravningsplats vid Hägerstalund av följande skäl:

- Placeringen i ett naturreservat är inte lämpligt. Det är heller inte lämpligt att ändra reservatsgränserna för detta ändamål.
 - Vid Hägerstalund finns ett antal fornlämningar som utan tvekan påverkas negativt utav en placering vid Hägerstalund.
 - Området är ett gammalt militärt skjutfält. Eftersom platsen avses som kistgrafplats förutses gravdjup på 1,5-2 meter. Här uppfattar företaget en risk för olyckor om inte området saneras. En sanering och/eller eventuell uppfyllnad kommer att kraftigt påverka de kulturhistoriska värden som finns i området.
 - En begravningsplats skulle kraftigt försämma entrén till Hansta. Vem vill gå genom en begravningsplats för att komma ut i naturen?
 - Inom detta område föreslås Förbifart Stockholm passera. En begravningsplats här skulle förmodligen försvåra införandet.
 - Skulle begravningsplatsen och Förbifart Stockholm trots detta byggas, vad skulle detta bli för en rofylld begravningsplats? Ljudnivåerna i området från trafikleden Akallälänken är redan idag i nivåerna 50-55 dB enligt undersökningar.
 - Samma gäller i ännu högre grad störning som måste komma från flygplanen som har en inflygningssträcka till Barkarby flygplats just är. Planen kommer är in på 50-100 meters höjd och förutom buller blir det även en visuell störning.
- Av dessa anser Björn Pettersson att det är speciellt anmärkningsvärt att flygplatsen inte är nämnd någonstans i dokumentationen runt detta ärende. Inte i inriktningsprogrammet, inte i förslaget till beslut, inte i skötselplanen och inte ens i den strategiska miljöbedömningen.

Av de två givna alternativen anser företaget att alternativ två är bättre. Då det inte heller är helt lämpligt föreslår Björn Pettersson i stället en placering nordöst om Granholmstoppen. Det har, som företaget ser det, följande fördelar:

- Där finns inga kulturhistoriska värden som kan påverkas. Heller inga andra verksamheter som behöver förflyttas.
- Stillheten och lugnet skulle kraftigt förbättras då det skulle ligga skyddat från inte bara Förbifart Stockholm och E 18 utan även flygplatsens verksamhet.
- Placeringen är mer lämplig ur avståndssynpunkt. Det ligger mer centralt mellan orterna Tensta/Rinkeby och Akalla/Hjulsta/Kista där befolkningen bor som avses utnyttja området.

6. Övriga intresseföreningar m.fl.

Naturskyddsföreningen i Stockholms län, Friluftsförbundet – Stockholms distriktsförbund, Svenska Turistföreningen – Stockholmskretsen, Föreningen Rädda Järvafältet, Stockholms Naturskyddsförening, Eggeby gårds fältskola, Naturskyddsföreningen i Järfälla, Naturskyddsföreningen i Sollentuna, Naturskyddsföreningen i Solna-Sundbyberg

Föreningarna välkomnar förslaget att ge de oexploaterade delarna av Igelbäckens dalgång ett långsiktigt, lagstadgat skydd. Reservatsbildningen gör att all tyngre exploatering av området är utesluten vilket är en förutsättning för att områdets kvaliteter som ett gemensamt rum för friluftsliv, idrott, utbildning m m liksom för naturvård och kulturmiljövård fullt ut ska kunna tas till vara och utvecklas. Ett formellt skydd är dock inte tillräckligt utan det krävs också aktiva åtgärder för restaurering och skötsel, baserat på ett genomtänkt program.

Det regelverk som föreslås för reservatet är relativt löst och öppnar för anläggande av olika anläggningar. Lösningen riskerar att öppna dörren för en exploatering som föreningarna inte vill se. Å andra sidan anser de att det nog vore olämpligt att för all framtid mera i detalj fastställa exakt vilka nya anläggningar som får komma till stånd. En viss nyanläggning av för området lämpade verksamheter (simbassäng vid Eggeby gård, begravningsplats vid Hägerstalund, ridstall m m) kan, rätt utformade, berika området. Det är samtidigt viktigt att stor restriktivitet iakttas när det gäller nyanläggningar. Områdets stora kvalitet är karaktären av öppet, oexploaterat natur- och kulturlandskap. Detta värde kan skadas av en oförsiktig utveckling av olika anläggningar.

Nya anläggningar får inte heller hindra eller negativt påverka vandringsleder och större stigar i området. Speciellt viktiga är de stigar som knyter samman Ekoparken och Ursviksområdet med Norra Järvas leder och stigar – en resurs med växande betydelse för rekreation, friluftsliv och närturism. För att begränsa slitaget krävs bl a fler grillplatser. Den öppning för olika typer av anläggningar som ges i reservatsbestämmelserna måste förvaltas med gott omdöme så att reservatets grundidé och syfte inte förfuskas. Att utveckla verksamheten på Hästa gård är en viktig förutsättning för att utveckla områdets kultur-, natur- och rekreationsvärden.

Miljön i det kommande reservatet präglas och påverkas starkt av verksamheter i omgivningen. För att det kommande skyddet ska vara meningsfullt krävs därför att utvecklingen i de områden som finns runt reservatet sker på ett sätt som är linje med reservatets syfte. Bullret i delar av det föreslagna reservatet utgör ett mycket kraftigt intrång för friluftsliv och andra aktiviteter. Bullret stör alla som vistas i området och stora delar av området är i praktiken inte tillgängliga. Bullret försvårar även verksamheten vid Eggeby gård, bl a fältskolan.

De åtgärder som är mest väsentliga för att minska bullerstörningen är:

- att minska bullret från E18 Hjulsta/Tensta/Rinkeby i första hand genom att förlägga vägen i tunnel, i andra hand vidta kraftfulla bullerdämpande åtgärder (hastighetsreglering, bullerplank, ”tyst” asfalt m m)
- att bullerskydda Kymlingelänken (inkl hastighetsreglering, bullerplank, ”tyst asfalt” m m) i samband med att vägen förstärks
- att efter ombyggnaden av E18 stänga Akallavägen för biltrafik
- att förhindra att Förbifart Stockholm Hjulsta-Häggvik byggs

Ett annat väsentligt problem är de barriärer som begränsar tillgängligheten till Järvafältet för både människor och djur. Barriärerna skadar inte bara Järvafältets värden utan påverkar även Ekoparken negativt genom att kontakten längs Järvakilen försvåras. För att kunna utveckla det föreslagna reservatet är det viktigt att barriärer längs hela Järvakilen, d.v.s. även i andra kommuner, åtgärdas.

Stockholms stad bör driva på Järfälla kommun så att kulverteringen av Igelbäcken och stängslingen vid Barkarby flygplats snarast tas bort.

Akallavägen i sig, men även trafiken och det kraftiga bullret, innebär starka intrång för friluftslivet, skadar allvarligt kontakten mellan Akalla och Hansta med påverkan även på djur- och växtliv. Nuvarande kulvertering av Igelbäcken försvårar vandring av djur i bäcken. Den delvis genomförda breddningen förvärrar tyvärr problemen. Efter upprustning av E18 Hjulsta-Rinkeby och Kymlingelänken bör Akallavägen stängas av för biltrafik och kulverteringen göras om så att fri passage under vägen erhålls på ömse sidor om bäcken. Stockholms stad bör planera för detta.

E18 förbi Hjulsta/Tensta/Rinkeby är en kraftig fysisk och "mental" barriär mellan bostadsområdena och Järvafältet. Mycket kraftig bullerstörning och därmed intrång i friluftslivet på hela fältet. Hela vägsträckan bör läggas i tunnel. Nuvarande planering där vägen i stället breddas och tränger ännu längre ut på fältet bör rivs upp. Att projektet av ekonomiska skäl har skjutits betyder att det återigen finns en möjlighet för staden att agera mot de aktuella planerna som strider mot reservatets syfte. Verksamheten vid Eggeby gård, bl a fältskolan, störs kraftigt av bullret från E18.

Varje trafikled som korsar grönkilen utgör ett intrång och en barriär för människor och djur. Därför är det viktigt att korsande trafikleder är så få och så väl anpassade till friluftsliv och fauna som möjligt. Föreningarna anser att Kymlingelänken har bäst förutsättningar att vara den korsande leden över Igelbäckens dalgång. Det förutsätter dock att kraftfulla bullerdämpningar genomförs i samband med att vägen förstärks. Möjligheterna för passage under vägen bör förbättras.

Dessa bägge anläggningar blockerar i det närmaste totalt kontakten mellan Ekoparken och resten av Järvakilen. Nya broar för E4-an och järnvägarna bör byggas så att en fungerande kontakt längs dalgången återupprättas. För att bidra till att syftet med reservatet blir verklighet bör Stockholms stad driva på så att regering och riksdag anslår pengar för en restaurering.

Förbifart Stockholm Hjulsta-Häggvik hotar med enorma ingrepp i landskapet mellan Hägerstalund och Akalla och strider definitivt mot syftet med reservatet. För att

minska det permanenta intrånget i landskapet har Vägverket i sitt senaste förslag redovisat en lösning som innebär att vägen leds i två tunnlar med sammanlagt sex filer under Igelbäcken. En sådan lösning förutsätter dock att man uppifrån gräver ned väldiga kasuner. Ingreppen av denna lösning kommer givetvis att bli ofantliga, bl a spolieras alla fornlämningar i tunnelarnas väg.

Det är svårt att se att detta företag kan genomföras utan mycket stora risker för Igelbäcken. I reservatsförslaget konstateras att den aktuella delen är ”mycket viktig för spridningsvägen och för att hålla samman Järvafältet i dess ”getingmidja””. Föreningarna motsätter sig därför bestämt planerna på denna vägdragning och uppmanar staden och andra aktörer att avskriva den planerade motorvägen som ett led i trafikplaneringen. Den vägutredning Vägverket presenterat ger inga belägg för att det överhuvudtaget skulle vara motiverat att anlägga en ny, västlig förbifart utan att det tvärtom finns andra, mera lämpliga sätt att lösa Stockholmsområdets trafikproblem. Det alternativa vägutbyggnadsförslag som Vägverket presenterat - Diagonal Ulvsunda - bör dock kunna genomföras utan nämnvärda negativa effekter på Igelbäckens dalgång, särskilt om att passagen över dalgången förläggs till Kymlingelänken istället för i den skisserade tunneln. Detta skulle bli möjligt om E18 samtidigt flyttas från Kymlingelänken till en ny tunnel från Rinkeby till Järva krog.

En spårvägsdragning i ytläge tvärs över dalgången – i Järvafältets getingmidja - skulle bli en kraftfull barriär i landskapet vilket vore mycket olyckligt och strider mot reservatets syfte. En utbyggnad av T-banan skulle på ett bättre sätt knyta samman de bebyggda områdena längs dalgången. Trafikplaneringen bör därför inriktas på en T-banelösning.

Stängslingen längs bäcken bör tas bort längs i princip hela sträckan. Stängslingen innebär knappast någon ökad trygghet för barn, men utgör ett hinder för allas rörlighet. De större djurens tillgång till bäckens vatten begränsas starkt. Under de senaste åren har vattenföringen i Igelbäcken förbättrats. Det är mycket angeläget att hitta en nivå på vattentillförseln som säkrar en minimitillförsel till Igelbäcken utan att de höga ornitologiska värdena i Säbysjön äventyras.

Området nordväst om Akalla är i mycket stort behov av restaurering. Föreningarna har förståelse för Järva MKs behov av en fungerande motocrossbana, men den nuvarande lokaliseringen är oacceptabel. Området är för närvarande även starkt nedslitet av en alltför intensiv hästskötsel. Slåtter i kombination med ett väl planerat betestryck är en förutsättning för att bibehålla naturvärden som finns knutna till det öppna jordbrukslandskapet. I delar av området är betestrycket i dag alltför högt medan det i andra delar behövs ett starkare betestryck.

Genom en väl genomtänkt planering bör en begravningsplats vid Hägerstalund kunna tillföra området kvaliteter och utgöra en attraktiv entré för Hanstaområdet. Anläggandet måste dock föregås av noggranna undersökningar och inventeringar samt en omsorgsfull anpassning av anläggningen så att områdets förhistoriska sammanhang och kulturhistoriska värden lyfts fram och inte underordnas begravningsplatsens krav. Risken för utsläpp av förorenat vatten måste minimeras. En kistbegravningsplats får inte heller äventyra lekplatserna för groddjur som t ex salamandrar som finns inom

nuvarande motocrossbanan. I planeringen av området bör ingå att våtmarkerna ska utvecklas.

Hela området Hansta-Hägerstalund-Hästa-Hjulsta är mycket rikt på intressanta fornlämningar som fortfarande gör det möjligt att förstå odlingslandskapets funktion för närmare 2000 år sedan. De fynd som gjorts bl a vid de studier som SLU nyligen gjort på uppdrag av gatu- och fastighetskontoret och Stockholms stadsmuseum, ger skäl att ge hela området ett särskilt skydd. Man bör överväga ett särskilt utvecklingsprogram som gör det möjligt för allmänhet, skolelever m fl att förstå områdets historia. En första självklar åtgärd borde vara att utpeka området som riksintresse för kulturmiljövården. Staden bör begära att Riksantikvarieämbetet fattar ett sådant beslut.

Med tanke på den betydelse Järvafältet och Igelbäckens dalgång har för friluftslivet är det angeläget att området snarast förklaras som riksintresse för friluftslivet enligt miljöbalken. Med en sådan åtgärd blir det lättare att försäkra sig om att markanvändningskonflikter med andra riksintresse, t ex när det gäller energi- och kommunikationsanläggningar, hanteras på ett från övergripande utgångspunkter balanserat sätt. Staden bör begära att länsstyrelsen fattar ett sådant beslut.

Igelbäckens dalgång utgör en sammanhängande enhet, som dock tyvärr administreras av många olika aktörer. Det är mycket angeläget att kommunerna stärker sitt samarbete. Det behövs en sammanhållen förvaltning eller i varje fall någon form av gemensamt skötselråd för hela dalgången för samordning av och dialog kring skötseln och olika utvecklingsplaner. Våra organisationer är självfallet beredda att medverka i ett sådant arbete.

Ett naturligt centrum för skötseln är Hästa gård, det enda återstående aktiva jordbruket i dalgången. Det finns, enligt vår uppfattning, stora fördelar med att skötseln utövas lokalt förankrat, bl a genom att verksamheten då blir en integrerad och vardaglig del av livet i området. Detta underlättar inte bara den dagliga skötseln och tillsynen utan har även ett stort pedagogiskt värde, inte minst för de tusentals barn som bor runt fältet. En väsentlig del i skötseln är den dagliga tillsynen av sophantering, skadegörelse m m. Ett system med utpekade "parkvakter" skulle behövas längs hela dalgången. Även denna verksamhet skulle delvis kunna integreras i jordbruket vid Hästa gård.

För att möjliggöra betesdrift, slåtter m m längs hela dalgången krävs sannolikt ytterligare ekonomibyggnader vid Hästa gård. En sådan satsning kan troligen delfinansieras med det nya statliga naturvårdsanslaget.

Det stora grönområdet har goda förutsättningar att bidra i strävan att hålla samman Norra och Södra Järva. För att denna strävan ska lyckas krävs dock även andra åtgärder. Ett väsentligt bidrag till integreringen vore att förlägga E18 i tunnel och utnyttja delar av den frigjorda vägytan till ny bebyggelse längs grönområdets kant. Det vore värdefullt om möjligheten till en tunnelförläggning åter prövades. Centralt i sammanhanget är vidare att de planerade T-banelänkarna Akalla-Barkarby och Hjulsta-Barkarby kommer till stånd.

Reservatets avgränsning är i stort sett bra. Strax väster om Hjulstakorset bör dock reservatsgränsen flyttas närmare E18 för att även fånga in de fina dungarna mot

Järfällas kommungräns där även flera fornminnen finns. Utmärkning av reservatet ska vara tydlig med vit färgmarkering på träd samt ekstolpar med reservatsbrickor och dylikt.

Föreningarna föreslår att reservatet får beteckningen "Natur- och kulturreseptatet Igelbäckens dalgång i Stockholm". Att begreppet "kultur" förts in tror de är bra, eftersom begreppet "naturreservat" ibland kopplas till mycket starka restriktioner. Området skyddas dock både för sina kultur- och naturkvaliteter. Reservaten i Sundbyberg och Solna kallas dessutom "naturreservat".

Under "syftet med reservatet" bör eventuellt även fiskarten nissöga nämnas. Ett syfte med den planerade faunapassagen vid Ulriksdal byggs är att nissöga ska sprida sig upp i bäcken. Bland syftena bör även nämnas möjligheterna till koloniträdgårdsodling, betydelsen för folkhälsa/friskvård samt betydelsen från pedagogisk synpunkt.

Föreningarna beklagar att så många riksintressen för trafik och energiförsörjning gäller i området och att dessa inte balanseras av riksintressen för naturvård, friluftsliv och kulturmiljövård. De konstaterar att staden inte har något annat val än att inkludera förbehåll för dessa riksintressen i reservatsbeslutet. Alla de uppräknade anläggningarna är dock inte riksintressen och därför bör följande justeringar göras:

- "Nybyggnad av E18" bör lämpligen formuleras "breddning" eller "ombyggnad".
- För att förtydliga bör samtidigt anges att reservatsbestämmelserna inte ska utgöra något hinder för tunnelförlagda spårförbindelse (järnväg eller T-bana) under reservatet. I annat fall kan det komma att krävas dispens från reservatsbestämmelserna för att denna lösning ska kunna komma tillstånd.

Bestämmelserna under A12 är orimligt vaga och öppnar faktiskt för anläggning av stora golfbanor, campinganläggningar m m. Såvitt föreningarna förstår är inte avsikten att öppna för den typen av anläggningar, men detta måste då klarläggas i texten så att det inte uppstår några tolkningsproblem.

Svenska turistföreningen, Stockholmskretsen

STF har även lämnat ett eget yttrande där de starkt stödjer bildandet av ett reservat för Järva friområde. De förordar dock ett namn som om möjligt innehåller "naturreservat" eller "natur- och kulturreseptatet" istället för enbart kulturreseptatet.

Reservatets avgränsning finner de i huvudsak vara bra. Tre mindre justeringar kan dock övervägas. Det ena är att flytta reservatsgränsen några meter invid Husby, ner till den stora längsgående gång- och cykelvägen. Likaså kan övervägas att flytta gränsen bakom Akalla by ner till byns närhet. Detta så att reservatet skall kunna hållas något "mer heligt" av boende och besökare, samt även av barn som leker i bebyggelsens närhet med kobjor m.m. Strax väster om Hjulstakorset bör reservatsgränsen flyttas närmare E18 för att även fånga in de fina dungarna mot Järfällas kommungräns där även flera fornminnen finns. Utmärkning av reservatet ska vara tydlig med vit färgmarkering på träd samt ekstolpar med reservatsbrickor och dylikt.

I tidigare reservatsförslag visades en stor rädsla för tomma utrymmen på fältet. Det var en oroväckande förparkning av fältet som då föreslogs med både det ena och andra. Ni har nu tagit bort flera av dessa tomrumsutfyllare, som golfbana, m.m. vilket föreningen stödjer. Reservatets bestämmelser lämnar dock öppen för en hel del exploatering. Föreningen vill gärna att de skärps något.

En begravningsplats kan passa in vid Hägerstalund om den inte blir för stor och läggs in väl i naturen, med grönska, få staket och murar samt har passagemöjligheter. I närheten finns motocrossområdet. Åtminstone övre delen med alla ekar önskar föreningen snarast restaureras och "återförs" till Hansta naturreservat. Vid Eggeby kan en utomhusbassäng berika området.

I handlingarna önskar föreningen en tydlig redovisning även av vandringsleder och motionsspår som finns på fältet. Den anlagda Järvaleden omnämns t.ex. inte. De och övriga stigar ingår i basen för utnyttjandet av fältet. Föreningen har flera gånger framfört att Upplandsleden borde kunna dras längs Igelbäckens dalgång, och fortsätta via Ulriksdal och Norra Djurgården in mot staden till antingen Sveaplan eller till Stockholm Östra. Upplandsstiftelsen och även länsstyrelsen har vid tidigare kontakter inte varit avvisande till en förlängning av Upplandsleden.

På flera platser på fältet, bl.a. invid Hästa gård, finns en hel del gamla lämningar efter fornlämnar, äldre bebyggelse och annat som bör kunna lyftas fram i terrängen och på skyltar. För att skapa platser för möten och information föreslår föreningen att det vid fältets entréer uppförs spår- och informationstavlor samt att det ute i reservatet anläggs några grillplatser.

Järvaledens passager måste stärkas. Akallavägen kan gärna tas bort eller åtminstone föras med fler och bredare ekodukter. Bullret från vägtrafiken måste begränsas på flera platser med snygga bullerplank m.m. för att öka upplevelsen när man vistas ute i reservatet. Stockholmskretsen förordar när det gäller Nord-sydliga förbindelser att Vägverkets alternativ Diagonal Ulvsunda byggs, framför en av oss mycket önskad Förbifart Stockholm.

För att stärka sambanden mellan bostadsområdena kan gärna tunnelbanan knytas samman mellan Akalla och Hjulsta, samt kommande tvärspårväg läggas intill Kymlingelänken.

Staden bör aktivt påverka att Järfälla kommun bildar ett angränsande naturreservat som är större än vad som kommunen hittills föreslagit. En större del av flygfältets östra del och Hästa Klacks grönytor önskar föreningen ska omfattas av ett naturreservat. Dessutom bör tas upp att nuvarande kulvertering av Igelbäcken tas bort. Likaså att flygfältets stängsel tas bort. Gångstigar bör anläggas över flygfältet ner mot Hästa gård. Ett samarbete om att öka vattenflödet i Igelbäcken kan även tas upp.

För drift och underhåll av områdets åkrar och ängar föreslår föreningen en något större djurhållning vid Hästa gård. Även Eggeby gård kan inhysa mindre lantbruksverksamhet eller ev. 4H. Ett samarbete kring öppethållande av markerna längs Igelbäcken bör även ske med Sundbyberg och Solna. En gemensam förvaltning av reservaten kan då övervägas.

Spånga fornminnes- och hembygds-gille

Spånga fornminnes- och hembygds-gille kan inte underteckna de övriga föreningarnas remissvar i sin helhet, men vill framföra följande synpunkter:

Huvudprinciperna, som framförs i de första allmänna styckena i föreningarnas remissvar, om att området skall bevaras som ett reservat för friluftsliv och vård av natur och kultur, samt kravet på stor restriktivitet av nya olika anläggningar, stöds av hembygds-gillet. Likaså stöder gillet att E 18 förbi Hjulsta – Tensta – Rinkeby förläggs i en tunnel, vilket på längre sikt vore att föredraga, även om projektet f.n. är dyrare, liksom att området väster om Akalla behöver restaureras. Låt området bli ett riksintresse för kulturmiljövård, naturvård och friluftsliv.

Hembygds-gillet vill dock ej eller kan ej tillstyrka föreningarnas förslag om att stänga Akallavägen för trafik eller att förhindra byggandet av Förbifart Stockholm. Övriga detaljförslag i föreningarnas remissvar lämnar hembygds-gillet utan närmare ställningstagande.

Stockholms läns hembygdsförbund

Stockholms läns hembygdsförbund är mycket positivt till förslaget att inrätta ett kulturresevat på Järvafältet. Föreningen ställer oss bakom det yttrande som miljöorganisationerna har sammanställt, med undantag för synpunkterna som gäller förläggningen av en ny förbifart för vägtrafiken över Mälaren. Hembygdsrörelsen har inte kunnat nå enighet i denna fråga och förbundet har därför avstått från att ta ställning.

Föreningen Stor-Stockholms koloniträdgårdar

Föreningen Stor-Stockholms koloniträdgårdar har lämnat samma yttrande som koloniträdgårdsföreningarna i det föreslagna resevatet (finns under rubriken *Sakägare*).

Samfundet S:t Erik

Samfundet S:t Erik finner det positivt att benämningen kulturresevat valts med tanke på områdets centrala läge i Storstockholm och dess långa historia som av människor hävdad kulturbygd. Samfundet anser att beskrivningen av de kulturhistoriska värdena måste kompletteras och fördjupas så att den ger en tydlig och korrekt bild av dessa värden för det aktuella området. Även annan för bedömningen av förslaget nödvändig information saknas i beskrivningarna. Sociala aspekter som integrationsfrågor, möjlighet till naturlig kontakt och rörlighet mellan kringliggande stadsdelar och ekonomiska aspekter finns t.ex. inte belysta. För att alla för helheten betydelsefulla aspekter skall kunna behandlas jämbördigt i förslagsarbetet krävs en arbetsorganisation som säkerställer detta. Utan belysning av för- och nackdelar ur olika perspektiv

och en bred diskussion om dessa riskerar reservatet att med tiden förfuskas p.g.a. bristande uppslutning kring dess grundidé.

Samfundet vill också framhålla att för reservatet skall få avsedd betydelse särskilt för närallgande invandrartäta bostadsområden är det absolut nödvändigt att en strategi och ekonomiska ramar för att uppnå detta fastläggs i samband med beslutet. Tillräcklig förankring hos allmänheten är nödvändigt också för reservatets goda fortbestånd.

Förbundet för Ekoparken

Förbundet för Ekoparken upplyser om att trots att området ligger utanför nationalstadsparken så påverkar markanvändningen i detta område kanske mer än något annat den biologiska mångfalden i Nationalstadsparken. Järvafältet utgör en utomordentligt viktig spridningskorridor för arter som har goda möjligheter att nå livskraftiga bestånd i Nationalstadsparken förutsatt att växt- och djurpopulationer hela tiden har kontakt med omgivande större sammanhängande naturområden. Järvakilen är därvid en av de viktigaste kilarna som från stora områden i Mälarregionen sedan har förbindelse med NSP.

Kulturresevatet här utgör därmed en viktig länk i den infrastruktur för naturområdena i Stor-Stockholm som regionens kommuner och landsting sedan länge sökt åstadkomma. Förbundet ser därför med stor tillfredsställelse att den sista länken i den biologiskt viktiga korridoren av Järvafältet nu liksom förut resten av korridoren fått/får ett långsiktigt varaktigt skydd.

För att detta område tillsammans med resten av "friområdet" Järva och Nationalstadsparken verkligen ska fungera som spridningskorridor samtidigt som naturvärdena här på Järvafältet utvecklas måste dock en del åtgärder vidtagas.

1. Friområdena på Järva fragmenteras genom de korsande trafiklederna, E 18, E 4, Kymlingelänken, Akallavägen som ger barriäreffekt och kanske oöverstigliga hinder för spridning av vissa organismer. Detta gäller i högsta grad de organismer som är knutna till de limniska ekosystemen av Igelbäcken.
2. Det sammanhängande gröna stråk som möjliggör att vandra, åka skidor eller cykla längre sträckor utanför hårt trafikerade bullrande och avgasförorenade trafikleder bryts också av trafiklederna.

Det betyder att i samband med att dessa trafikleder byggs ut måste också åtgärder mot barriäreffekterna genomföras. Den största barriäreffekten har E 4 i dag vilken är prioriterad av Vägverket för åtgärder, men om väg breddas, spårväg byggs ut intill Akallavägen måste man redan från början ta största möjliga hänsyn till att stråken med naturmark ej bryts.

Skötseln av reservatet berör också Nationalstadsparken. Igelbäcken i detta område uppströms Ulriksdalsområdet som är beläget i Nationalstadsparken måste restaureras på flera sätt vilket skötselplanen anger t.ex. att återskapa ett mer naturligt meandrande förlopp som en gång varit och säkra en minivattenföring under kritiska perioder både på sommaren och under vintern. Härvid finns två stora problem att lösa. Dels att säkra en god vattenkvalitet genom undvikande av erosion i slänter och läckage av växtnäringssämnen från närliggande odlingar och djurhållning. Dels genom att ej ytterligare leda bort dagvatten från bebyggelseområden i avrinningsområdet utan istället efter rening låta dagvattnet söka sig ner till Igelbäcken igen. De kulverterade sträckorna av bäcken måste också ses över. Den föreslagna skötseln går i rätt riktning men är troligen ej tillräcklig för den ekologiskt känsliga faunan i bäcken. Ett särskilt ansvar föreligger för att den rödlistade fiskarten grönling som ska fortleva i livskraftiga bestånd i Igelbäcken.

I skötselförslaget finns förslag om utökat bete och slåtter vilket är mycket positivt och en förutsättning för både en utvecklad biologisk mångfald och för de landskapsmässiga värdena i detta område som trots militär verksamhet m.m kan uppfattas som ett genuint odlingslandskap. De skogsdungar och trädgrupper som finns kan förstärkas ytterligare med tanke på att de samtidigt utgör "stepping stones" i det öppna landskapet för flora och fauna som också kan spridas till NSP. Ädellövträd i öppna eller halvöppna miljöer är särskilda viktiga att vårda och friröja.

Områdets stora betydelse för rekreation och friluftsliv i denna tätortsnära miljö kan inte nog poängteras. Det vore samtidigt mycket värdefullt att kunna ansluta gång- och cykelvägar utan trafikledsbarriärer med Ulriksdalsområdet i Nationalstadsparken.

Stockholms stad har valt att använda skyddsinstrumentet kulturresevat enligt Miljöbalkens bestämmelser och förordning vilket är något förvånande då man läser beskrivningen av områdets särskilt skyddsvärda kvaliteter. Normalt skyddas dessa som naturreservat vilket också de omgivande områdena av Järvakilen skyddas som. I redovisningen av syftena med reservatet betonas också dessa naturvärden i första hand. Det är dock ingen tvekan att området också hyser betydande värden som normalt betraktas som kulturmiljövärden. Området är i själva verket ett landskapsavsnitt där natur- och kulturvärdena hör ihop och är sedan markerna steg upp ur havet starkt influerade av mänskliga aktiviteter. Huruvida detta landskap ska skyddas som kulturresevat eller naturreservat kan tyckas spela mindre roll då båda skyddsinstrumenten kan ta hänsyn till just samverkan natur och kultur och ge området lika starkt skydd. Det beror helt och hållet på hur skydd och sköselföreskrifterna anpassas just till detta område. Genom att skärpa och precisera önskemålen om vilka intressen som ska prioriteras i skötselplan kan konflikter med andra intressen undvikas.

Om man betraktar området som kulturresevat ska givetvis kulturmiljöintressena vara överordnande både natur- och friluftslivsintressena om konflikter står mellan värdena. I planen redogörs för vilka intressen som reservatet syftar att bevara och utveckla men inte prioriteringarna. Planen ger också vaga formuleringar om verksamheter som kan bedrivas men inte hur man prioriterar dessa gentemot de andra intressena i parken.

Då områdets kulturmiljövärden ligger i att området har eller lätt kan återfå karaktär av ett genuint odlingslandskap bör detta kulturvärde prioriteras. Detta betyder att området är utan eller med ringa påverkan av annan icke agrar byggnation. Att området hyser tydliga spår tillbaka i tiden i form av bebyggelsemönster, fornlämningar och vegetationsstrukturer. Dessa värden bör synliggöras och utvecklas genom underhåll och hävd av marker, varvid friluftsliv och de nybyggnationer som behövs för friluftslivet (inklusive naturpedagogik) bör underordna sig dessa prioriterade värden. Trots detta är det ju möjligt med nybyggnation om de kan anpassas till terrängen och de byggnadstraditioner som passar in i denna miljö och ej heller hindra de naturliga kommunikationstråk som finns för både djur och folk i området.

Fenix skärmflygklubb

Fenix skärmflygklubb ställer sig mycket positiv till att området skyddas från exploatering och att det i skydds- och skötsel föreskrifterna klart framgår att syftet med detta bl.a. är att göra området tillgängligt för det rörliga friluftslivet. Klubben har särskilt uppmärksammat att det i förslaget står att "Syftet är därmed ... att ett stort och viktigt grönområde ska säkras och utvecklas till ett aktivitetsfält för de många människor som bor i närområdet och andra stockholmare, för rekreation, friluftsliv och kulturell upplevelse, naturupplevelser, pedagogik, spontanidrott och socialt umgänge.

Skärmflygning är mycket miljövänligt, resurssnålt, socialt och ger nyttig motion. Under de senaste åren har skärmflyget tyvärr drabbats av att det flera möjliga ställen att flyga på har exploaterats av andra intressen. Snart finns nästan inga ställen kvar i hela storstockholmsområdet. Klubben konstaterar därför att det vore ytterst angeläget att få åtminstone ett ställe "fredat" för skärmflygning. Granholmstoppen på Järvafältet är ett ypperligt sådant ställe, av många skäl. Den är också en av de mest populära backarna för skärmflygare och även hängflygare i stockholmsområdet. Följande tre punkter vill klubben ska beaktas, var för sig, i samband med inrättandet av Igelbäckens kulturresevat:

- att skärmflyg (liksom discgolf) särskilt nämns i skötselplanen. Den enda skötsel som krävs för att skärmflygaktiviteterna ska fungera tillfredställande, är att buskar, sly och träd hålls efter, så att området inte växer igen, samt att gräset slås regelbundet på startplatsen, på toppen av Granholmstoppen, och en bit ned i backen.
- att det skrivs in i reservatsföreskrifterna att ett särskilt område vid norra delen av Granholmstoppen (ca 300 x 500 meter) reserveras för skärmflygning.
- att ett undantag från förbudet att ändra områdets topografi, på en begränsad del av toppen av Granholmstoppen (ca 100 x 200 meter) skrivs in, för att möjliggöra en framtida utveckling av skärmflyget i området. Om marknivån där kunde höjas med några meter, skulle inte bara skärmflygarna utan även många pulka- och skidåkare jubla.

7. Remissinstanser

Järfälla kommun

Järfälla kommun ser positivt på Stockholms stads ambition att skydda Igelbäckens dalgång. Genom att bilda ett kultur- eller naturreservat ges ett långsiktigt skydd. Järfälla kommun lämnar inga synpunkter på avgränsningen av området, men instämmer i tankarna att dalgången ska säkras och utvecklas som en kvalitet för de många människor som bor i närområdet. Det är önskvärt att Igelbäckens dalgång så långt som möjligt upplevs som en helhet, även om den sträcker sig genom flera kommuner. Järfälla kommun menar därför att det skulle vara att föredra om reservaten kunde ha samma benämning i hela Igelbäckensträckningen.

Sundbybergs stad

Sundbybergs stad är mycket positiv till förslaget att inrätta Igelbäckens kulturresevat i Stockholms stad. Det är önskvärt att Igelbäckens dalgång så långt som möjligt upplevs som en helhet, även om den sträcker sig genom flera kommuner. Ur allmänhetens perspektiv skulle det därför vara att föredra att benämna även Stockholms del för naturreservat. Ytterligare en farhåga kan vara att Igelbäckens kulturresevat i Stockholm kan komma att få en mer parkliknande karaktär än Igelbäckens naturreservat i Sundbyberg, och att de olika aktiviteterna inom området gör att området upplevs som mer eller mindre exploaterat. I stort anser Sundbyberg att det är mycket värdefullt att området föreslås få ett framtida skydd i form av ett kulturresevat.

Reservatets gränser ser rimliga ut. Syftet med kulturresevatet och de skötselåtgärder som nämns i den övergripande skötselplanen ligger i linje med syftet med och skötseln av Igelbäckens naturreservat i Sundbyberg. De föreslagna föreskrifterna stämmer också i stort sett överens med föreskrifterna för naturreservatet i Sundbyberg.

Sundbybergs stad utgår från att begravningsplatsen, och eventuell andra tillkommande verksamheter, anläggs, utformas och sköts så satt negativ påverkan på Igelbäckens vattenkvalitet och vattenföring minimeras. Ett visst samarbete i frågor som rör Igelbäcken och Järvakilen pågår mellan de berörda kommunerna, och förhoppningsvis kan detta samarbete utökas i framtiden.

Kista stadsdelsnämnd

Stadsdelsnämnden överlämnar och återopar stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande, samt anför följande:

Igelbäckens kulturresevat kommer att vara ett efterlängtat resevat när beslutet väl genomförs. Järvafältet är ett av de viktigaste områdena i staden. Fältet fungerar som en

grön lunga i storstaden samtidigt som det också är ett mycket populärt strövområde, inte bara för de boende i stadsdelarna kring fältet, utan likaså för alla stockholmare.

Nämnden är dock mycket tveksam till att det byggs alltför många idrottsfält på Järvafältet. Alltför många attraktioner medför ökad biltrafik och fältets attraktionskraft ligger i naturupplevelsen. Nämnden förordar att det anläggs ett utomhusbad på fältet vid Eggeby Gård och att bangolfen kan utöka sin verksamhet, men i övrigt så skall man vara försiktig med att göra intrång i naturen på fältet. Planerna på att bygga "Central Park" på fältet har aldrig fått något större gehör bland medborgarna i Kista.

Nämnden anser också att de parkeringsplatser som kommer att finnas i området skall enbart finnas för transporter och för handikapparkering. Man vill också anföra att ombyggnation av dammen i Akalla By och anläggandet av våtmark inte behöver ta ut varandra utan är lika viktiga för området. Till sist vill nämnden påpeka att en av de viktigaste åtgärderna torde vara nedgrävning av kraftledningarna i området.

Stadsdelsförvaltningen skriver i sitt tjänsteutlåtande att förvaltningen hela tiden har varit positiv till inrättande av reservat. Detta gäller även förslaget till skötselplan, dock med vissa mindre justeringar.

Förvaltningen noterar med tillfredsställelse att stadsdelsnämndens önskemål om att ett område vid Husby gård skulle lämnas utanför reservatet för att medge kompletteringsbebyggelse tillgodosetts. Förvaltningen anser att kulturresevarsgränsen hela vägen skall följa gångvägen även vid Kista och östra Husby och inte gå in mellan husen. Genom att dra gränsen vid parkvägen blir det lättare för boende, besökare och förvaltningar att förstå och kommunicera vad som ligger inom reservatet och inte. Vidare upplevs det som diskriminerande att boende i aktuella områden inte ska kunna påverka och i sin närmiljö ha en trygg och välskött naturmark som sker för andra boende, eftersom det t.ex. föreslås vara förbjudet att ta bort död ved eller avverka träd annat än av säkerhetsskäl kring gång- och körvägar.

Skogen mellan Järvafältet och bebyggelsen innebär att lägenheterna får en mycket närliggande barriär och skogsridå i söder som begränsar utsikten mot fältet och innebär att husen och/eller parkmarken intill husen skuggas. Vid trygghetsvandringar har även framhållits befolkningens rädsla för att ta sig genom skogen till fältet och Husby Gård.

I de aktuella områdena uppges ligga värdefulla fornminnen. Detta behöver dock inte innebära behov av utvidgning av reservatet då sådana finns på ett flertal ställen i Kista utan att det inneburit några problem. Vid behov kan expertskötsel och föreskrifter erhållas från stadens fornminnesgrupp. Om gränsdragnigen sker i parkvägen minskas kulturresevatet med en närmast försumbar yta. Gångvägen kan ses som en regional gc-väg från Barkaby och i kanten av Järvafältet och till Kista och förvaltningen har därför föreslagit att den asfalteras. Handikapprådet har även ställt sig bakom detta förslag.

I beskrivningen av reservatet framgår inte hur betydelsefullt Akalla by och Husby Gård är som de mest utrustade lekparkerna i Kista och med ett stort utbud av aktiviteter. Akalla by och Husby Gård kräver kvalificerad skötsel och tillsyn och samordnas med driften av stadsdelens övriga lekparkar och aktivitetsytor.

Stadsdelsförvaltningen förordar således att större delen av Kistas del av Järvafältet som inte kräver betes- och jordbruksdrift sköts av förvaltningen med befintlig entreprenör och med fortsatt som förenings- och brukarmedverkan. Givetvis skall fastställd skötselplan följas i alla fall.

I anslutning till Akalla By finns en av Sveriges förnämsta bangolfbanor för tävlingsspel och här har stadsdelsförvaltningen iordningställt aktivitetsytor på fältet. I skötselplanerna redovisas att här ska bli öppen betesmark, vilket strider mot intentionerna vid bildande av reservatet.

På Kistas del av kulturresevatet är det överhuvudtaget enligt förslaget inte aktuellt med några större ytor för betesdrift då det är flitigt utnyttjade aktivitetsytor, sportfält, koloniföreningar etc. Förutom 4 H:s lokala behov för Akalla bys djur i norra delen av Akalla by så är det möjligt att ianspråkta vissa ytor i östra delen av fältet för betesdrift i anslutning till våtmarkerna. Där det idag inte finns behov av aktivitetsytor, d.v.s mot Igelbäcken i Akalla och Husby, slår redan idag Hästabonden ytor för att tillgodose sitt behov av foder inför vintern, vilket fungerat väl. Beteshagar här torde vara ett sämre alternativ för alla parter.

Både i förslaget till kulturresevat och sköselföreskrifter omnämns inte förslagen som framtagits i Kistavisionen och inriktningsprogrammet för Järvafältet, förutom naturvårdsåtgärder. Stadsdelsförvaltningen anser det är viktigt att Kistavisionen genomförs och att förutsättningar skapas att genomföra detta relativt omgående och samlat för att nyttja den potential som finns i fältet. Det är viktigt att otillbörlig trafik ut i reservatet omöjliggörs genom effektiva avstängningar.

Kista stadsdelsförvaltning har i flera sammanhang framfört behovet av att en regional cykelväg anläggs i kanten av Järvafältet som ansluts till cykelbanor från västerort och Barkaby via Akalla till Kista /Ärvinge. Denna väg måste få permanentbeläggning på delar som saknar det idag. Den fungerar även som gångväg och handikapprådet har också framfört krav på detta då det inte gått att hålla grusvägen i acceptabelt skick. Vidare måste grusvägen mellan Kista och Rinkeby asfalteras. Detta är en primär regional cykelväg mot bl.a. innerstaden. Dessa åtgärder måste medges redan vid reservatsbildandet och medges i föreskrifterna. I övrigt finns ett stort antal grusvägar inom reservatet, som inte förändras.

Stadsdelsförvaltningen förutsätter att reservatsbildningen inte lägger hinder i vägen för bangolfklubbens framförda önskemål, i eget remissyttrande, om en mindre utbyggnad av bangolfsbanan genom anläggning av en äventyrsbangolfbana för att attrahera barn och ungdom mera. Vidare har i stadsdelsförnyelsen aktualiserats en mountainbikebana i anslutning till gamla trädbanken. Undantag måste här ske från förbudet att cykla vid sidan om anlagda vägar.

Den föreslagna tunnelmynningen för förbifart Stockholm vid Akalla kräver särskilda åtgärder för bullerdämpning mot bebyggelsen i Akalla. Bäst torde vara att anlägga en skärm av kommersiell bebyggelse. Om inte Stenhagens idrottsplats kan byggas ut som planerat av ekonomiska skäl, krävs det ett alternativt läge på Järvafältet eller Hägerstalund för att uppfylla löfte och ersättningsanläggning i samband med nedläggningen av Kista idrottsplats. Reservation för detta bör medtas i reservatsföreskrifterna.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Stadsdelsnämnden överlämnar och åberopar stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande. Av tjänsteutlåtandet framgår att man anser att stadsbyggnadskontorets förslag är bra och instämmer i att området bör ha beteckningen kulturresevat eftersom Järva friområde till största delen är ett öppet kulturlandskap med mycket stora kulturhistoriska värden som grund för områdets övriga värden.

Förvaltningen menar vidare att de undantag för olika projekt, som t.ex. nybyggnad av E 18 och nordsydlig vägförbindelse förbi Stockholm, som föreslås i föreskrifterna är viktiga. Det är dock väsentligt att påpeka, att planeringen av projekten måste ske med hänsyn tagen till reservatets syfte. Projekten måste i möjligaste mån anpassas så att så få förändringar som möjligt blir följden för reservatet.

Rinkeby stadsdelsförvaltning

Stadsdelsförvaltningen avstår från att svara på remissen eftersom förvaltningen deltagit i de referens- och arbetsgrupper som tagit fram förslaget.

Stadsbyggnadsnämndens handikappråd

Handikapprådet ser positivt på att bevara och utveckla denna del av Järva fältet. Inrättandet måste enligt handikapprådet innebära att områdets tillgänglighet för alla grupper, inklusive funktionshindrade, ska öka. Vägar och målpunkter bör ses över beträffande framkomlighet, tillgång till toaletter, informationstavlor odyl. Dessa och andra nyttigheter utformas så att de blir tillgängliga för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga. I så stor utsträckning som möjligt skall stadens riktlinjer för utemiljön tillämpas. Särskild uppmärksamhet måste ägnas åt att stävja otillåten motorfordonstrafik på vägnätet, vilket idag är ett problem i denna och andra områden.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- hälsoskyddsnämnden beslutade att i huvudsak tillstyrka förvaltningens yttrande, att i enlighet med remissförslaget tillstyrka att reservatsföreskrifterna inte utgör något hinder för angivna infrastrukturprojekt samt att torrbackarna med skyddsvärd flora väster om Hjulstakorset tas med i reservatet under förutsättning att marken ej behöver användas som avfart för E 18.

Nämnden anser att de sex infrastrukturprojekt som undantas från föreskrifterna inte ska tillståndsprövas, för att inte påtagligt försvåra genomförandet av dessa viktiga infrastrukturprojekt. Det är dock väsentligt att man i samband med genomförandet av angivna projekt tar mycket stor hänsyn till kulturresevatet. Vad avser torrbackarna väster om Hjulstakorset så finns preliminära planer tillsammans med Järfälla kommun på att marken delvis behöver användas till avfart från E 18 mot Barkarby. Om detta är nödvändigt kan marken inte tas med i reservatet.

Miljöförvaltningen skriver i sitt yttrande att förvaltningen välkomnar förslaget till kulturresevat. Att inrätta stadens första kulturresevat ger möjlighet att lyfta fram Järvafältet som Stockholms bäst bevarade historiska jordbrukslandskap, som samtidigt har betydelse som rekreationsområde för tiotusentals invånare. Skyddet av de många fornlämningarna, odlingsmarkerna och kulturlandskapet i sin helhet skapar förutsättningar för att bevara den biologiska mångfald som präglar friområdet, och där den skyddsvärda Igelbäcken är av central betydelse.

Förvaltningen vill uppmärksamma att två viktiga naturvärdesobjekt vid kommungränsen väster om Hjulstakorset inte har tagits med i resevatet. Detta är olyckligt, då risk därmed finns för att några av Stockholms finaste torrbackar med skyddsvärd flora drabbas av exploatering, enligt uppgift i form av vägdragning, utan lagkrav på hänsynstagande. Torrbackarnas dokumenterade flora indikerar en lång kontinuitet som hävdad ängsmark. Förvaltningens förslag till utökad gräns framgår av medskickad kartbilaga.

Det är mycket angeläget att gränsen i väster, som föreslås i remissen, sluter dikt an till Hansta naturresevat och övriga naturresevat på Norra Järvafältet, för att säkra ett sammanhängande skyddat område i grönkilen och skydda några fina växtlokaler nära kommungränsen.

I övrigt anser förvaltningen att den föreslagna gränsdragningen är ändamålsenlig och bra.

Det är mycket viktigt att föreskrifterna är så tydliga och entydiga som möjligt för att såväl mark- och sakägare som resevatets många besökare lätt ska kunna tolka och följa dem utan onödiga missförstånd eller konflikter. Tydliga föreskrifter underlättar också för Miljö- och hälsoskyddsnämnden att utöva en ändamålsenlig tillsyn i kulturresevatet.

Förvaltningens tolkning av föreskrifterna A1 och A12 är att anläggandet av en begravningsplats blir tillståndspliktig enligt A12, medan däremot enskilda gravsättningar medges enligt A1 om och när begravningsplatsen väl är anlagd, vilket ger en bra plattform för framtida hantering av denna något komplicerade fråga.

Föreskrift A2 och A17 tar för lite hänsyn till befintliga naturvärden och funktioner hos skogsmiljön. A17 bör flyttas ihop med A2 och ha liknande lydelse som för befintliga eller planerade naturresevat i staden i övrigt. Förvaltningen föreslår följande formulering: *... ”att avverka träd eller ta bort döda träd, annat än av säkerhetsskäl kring gång- och körvägar.”* Föreskriften bör gälla träd generellt, inte bara de som är grövre än 60 cm. Träd kan mycket väl utgöra livsmiljö för skyddsvärda arter, även om de har mindre diameter än 60 cm. Med tanke på bl a häckande rovfågel är det mycket viktigt att ev. skogliga åtgärder sker med stor hänsyn till skyddsvärda arter, vilket inte framgår av nuvarande skrivning. De generella undantagen som anges före föreskrifterna tillåter alla de åtgärder som beskrivs i den fastställda skötselplanen.

Under B-föreskrifterna bör även skrivas in ”Undersökning och dokumentation av mark, vegetation och djurliv”. Detta är viktigt för att möjliggöra övervakning av status på resevatets bevarandevärden.

De föreskrifter som föreslås under tillståndspliktiga A-föreskrifter (A11 – A16) är mycket viktiga att ha med, förutom A17 (se ovan).

Föreskrift C 3 om förbud att störa djurlivet bör kompletteras med att större vattensalamander inte ingår i undantagsbestämmelserna om studier av groddjur.

Övriga föreskrifter tryggar på ett bra sätt syftet med reservatet.

Första stycket under rubriken Ikraftträdande bör ha följande lydelse (ändringar markerade med kursiv stil): "Reservatsföreskrifterna under A-B träder i kraft tre veckor efter den dag då författningen utkom från trycket i Länets författningssamling, *under förutsättning att beslutet inte överklagas och att det kungjorts i ortstidning. Föreskrifterna under C gäller enligt 7 kap 30§ miljöbalken omedelbart även om beslutet överklagas.*"

I övrigt anser förvaltningen att det är mycket bra att annan lagstiftning (t ex lokala trafikföreskrifter), som är viktig för naturområdet men inte regleras av reservatsföreskrifterna, beskrivs separat i beslutsdokumentet. Denna information bör också finnas med på informationstavlor i reservatet.

Uppföljningsbara bevarandemål bör formuleras i skötselplanen. En vattendel bör införas där mål och riktlinjer dras upp både för själva Igelbäcken med tillflöden och för de nya våtmarkerna. Skyddsvärda arter bör beaktas särskilt i skötselplanen, vilket är i linje med syftet. Ekologisk kompetens bör rådfrågas vid skogliga åtgärder som kan tänkas beröra skyddsvärda arter.

Den övergripande skötselplanen ger till största delen en bra översikt över vilken inriktning på skötseln som avses, särskilt när det gäller de öppna markerna. Enligt Naturvårdsverkets handbok om naturreservat bör en s k gynnsam bevarandestatus eftersträvas för de olika värden som legat till grund för reservatsbildningen. För att kunna garantera en sådan bör man sätta upp specifika inriktningsmål för skötseln av reservatet, vilka kan följas upp kontinuerligt. Skötselplanen är det viktigaste verktyget för att uppnå en gynnsam bevarandestatus för de olika värdena.

Den föreslagna skötselplanen är visserligen övergripande, men enligt förvaltningens mening behöver den ändå kunna användas som ett redskap för uppföljning av bevarandestatus. En systematisk uppföljning av framför allt de naturvetenskapliga värdena är också till stor hjälp i stadens miljöövervakning av biologisk mångfald.

Under skötselplanens rubrik Uppföljning och dokumentation står endast en kort mening om att tillsynsbesök görs en gång per år, utan hänvisning till vem som utför tillsyn resp. uppföljning och dokumentation, eller vad som ska följas upp och hur detta går till. Miljö- och hälsoskyddsnämndens tillsynsansvar bör framgå av skötselplanen, medan däremot frekvensen av tillsynsbesök avgörs av Miljöförvaltningen utifrån föreliggande behov och inte bör fastställas i skötselplan.

För att dokumentation och uppföljning av utförda skötselåtgärder ska bli meningsfull behöver dessa kopplas till målformuleringar i skötselplanen. Enligt nämndens mening borde skötselmålen formuleras tydligare, om möjligt ange önskvärda arealsmått och struktureras på ett sätt så att de skiljs från själva åtgärderna. Även skyddsvärda växt- och djurarter, vilkas behov betonas i reservatets syfte, bör tas

upp i särskilda målformuleringar i skötselplanen. Med sådana mål kan sedan skötselansvariga, i samarbete med bl a Miljöförvaltningen, utarbeta ett mer systematiskt system för uppföljning, vilket även underlättar tillsynen i området.

Skötseln av Igelbäckens vattenmiljöer är extra viktig för reservatet, då bäcken representerar de kanske största naturvärdena i området och bäckens status i Stockholm även påverkar intilliggande naturreservat. I stadens pågående arbete med strategi för nya Vattenprogrammet finns övergripande mål för Igelbäcken, men för skötselmål hänvisas till den pågående reservatsbildningen. Flera våtmarksanläggningar planeras också kring Stockholms del av bäcken som konkreta förstärkningsåtgärder för naturmiljön. De kommer att få separata detaljerade skötselplaner, vilka bör hänvisas till i denna skötselplan. Bl a kommer viss trädfällning att behövas, vilket direkt bör skrivas in i skötselplanen så den inte strider mot föreskrifterna. I nuvarande förslag tas dock skötseln av vattenmiljöerna inte upp, utan man hänvisar istället till en biotopkartering av bäcken med åtgärdsförslag som tidigare gjorts av Länsstyrelsen och berörda kommuner. Förvaltningen anser att detta inte är en tillfredsställande behandling av reservatets vattenmiljöer – Igelbäcken riskerar att hamna mellan stolarna i stadens planering, trots att den är i behov av konkreta riktlinjer. Skötselplanen bör därför kompletteras med en vattendel där mål och riktlinjer dras upp både för själva Igelbäcken med tillflöden och för de nya våtmarkerna. Ovan nämnda biotopkartering kan användas som underlag och formuleringar kan lyftas in i skötselplanen, men riktlinjerna bör vara tydliga, uppföljningsbara samt ligga i linje med vad övriga berörda kommuner anger för Igelbäcken i sina beslut om naturreservat.

Dokumentet bör också kompletteras med en mer ingående beskrivning av de friluftaktiviteter som erbjuds i reservatet samt en karta där stigar, motionsspår, grillplatser, gårdar, utsiktspunkter etc. markeras. Det är t ex mycket viktigt att tillåtna grillplatser markeras på karta både i beslutsdokumentet och på kommande informationstavlor. Grillning är en vanlig och mycket omtyckt aktivitet på fältet idag, men omnämns inte i dokumentet. Bränder i vegetationen uppstår tyvärr ofta i friområdet och det är viktigt att tillgodose det stora behovet av picknickställen genom att anlägga grillplatser för att undvika onödiga bränder.

Enligt förvaltningens mening behövs vissa förtydliganden och anpassningar i avsnittet om skog och buskmark, för att leva upp till det bevarande av biologisk mångfald som anges i reservatets syfte. Nuvarande skrivningar tar för lite hänsyn till skyddsvärda arter i skogsmiljön. I avsnittet finns formuleringar som för tankarna till skogsbruk. Något sådant är inte aktuellt inom Stockholms stad och allra minst i små skogsdungar på Järvafältet, som undantagits från rationellt skogsbruk under ett sekel. De skogsbrukstermer som tas upp nedan (med undantag för "fri utveckling") kan missförstås och bör därför strykas ur skötselplanen.

De skogklädda moränkullarna bör inte i sin helhet skötas som "friluftsskog" medan "fri utveckling" enbart tillämpas i enstaka dungar (punkt 4). Uttryck som "föryngring" och "impediment" i skötselanvisningarna antyder att barrskogsdungarna skulle vara i behov av skogliga åtgärder där man ersätter gamla träd med plantor, resp. att hållmarkstallskogen lämnas främst p g a dålig tillväxt. Barrskogsdungarna har dock

inga produktionsmål och klarar sig i huvudsak bra med enbart naturlig förnygring. Uttrycket "skogsbruksåtgärder" bör heller inte stå kvar under punkt 4. De flesta skogklädda moränkullar som i skötselkartan markerats som "friluftsskog" eller "södervända skogsbackar" har dokumenterade uppgifter om att olika rovfåglar och ugglor häckat där under 1990- och 2000-talet. Deras risbon kräver stora träd och skyddande vegetation, varför t ex en gallring eller "förnygring" kan bli förödande för häckplatserna. Hänsyn måste tas till skyddsvärda arter vid alla skogliga åtgärder och ekologisk kompetens behöver ofta anlitas. Det är av stor vikt att detta anges i skötselplanen. Träden bör generellt få bli gamla och falla och ligga multnande kvar i samtliga moränkullar, även om man röjer sly/ungskog i brynen och rensar och glesar ut närmast elljusspår och gångvägar för trygghetens skull. Fallna träd som blockerar framkomlighet eller träd som tas ner av säkerhetsskäl kan dras in i skogen. Det finns gott om stigar och elljusspår som löper genom skogsdungarna, varför en fri utveckling utanför dessa inte strider mot rekreationsintressena. Nämnas bör också att befintliga naturreservat i staden med liknande skogsmiljöer har skötselplaner som värnar och utvecklar naturskogskvaliteterna.

Skogliga åtgärder som behövs av kulturhistoriska skäl (t ex fornlämningar som omfattas av Länsstyrelsens vårdplaner) bör även redovisas på skötselkartorna.

Många av brynmiljöerna har på kartan markerats som "södervända skogsbackar" som ska hållas "öppna och luckiga" för picknick. Det är positivt med många picknickplatser, men biologiskt är det också viktigt att det finns flerskiktade bryn åt söder med en variation av buskar och träd. Denna text bör därför nyanseras och nyanserna framgå av skötselkartan. Lämpliga riktlinjer om skogsbryn finns att hämta i skötselplanerna för stadens övriga reservat.

Avsnitten om de öppna markerna, bete och slätter etc i skötselplanen är väl formulerade och mycket angelägna för att på sikt bevara områdets värden. Det är bra att olika betesdjur och vad dessa innebär behandlas ingående. Betesdrift finns idag kring Hästa gård och förutsättningarna har redan förbättrats för att stoppa igenväxningen och höja statusen i det blivande reservatet, i och med att betesdrift med kor satts igång under sommaren 2005 även för de östra delarna av området.

Av skrivningen i näst sista stycket om anläggningar som permanent ändrar markanvändningen, bör framgå att nya anläggningar är tillståndspliktiga enligt föreskrift A12.

Marknämnden

Marknämnden beslutade att i huvudsak godkänna kontorets förslag till beslut, samt att därutöver anföra följande:

På sikt bör detta reservat liksom övriga reservat i Stockholm handhas med hett helhetsansvar från stadsdelsnämnderna. Det finns ett stort behov av en ny begravningsplats som kan ta emot kistbegravningar i denna del av Stockholm. Kyrkogårdsnämnden har uttalat att Hägerstalund är den absolut mest lämpliga platsen

och vidare undersökningar hur marken kan saneras för detta ändamål behöver komma igång. En nyanlagd begravningsplats kan mycket väl ligga inom kulturresevat.

Besökande till resevatet planeras först och främst med kollektivtrafik, gång och cykel. En parkeringsutredning om var viss besöksparkering kan iordningställas, helst på befintliga hårdgjorda, eller grusade ytor i närheten av ingångar i resevatet.

Markkontoret skriver i sitt tjänsteutlåtande att kontoret anser att resevatets gräns bör anpassas till kommande väg E 18, eftersom vägens nya sträckning redan är fastlagd. Kontoret föreslår att gränsen till kulturresevatet justeras enligt en bifogad skiss.

Kontoret har förhoppningar om att kunna hitta en alternativ lokalisering till den motorcrossbana som är belägen vid Hägerstalund i Hansta naturresevat. För att förhindra fortsatt, om än olöglig, körning med motorcross måste området tas i anspråk för annan verksamhet. Kontoret ansluter sig därmed till stadsbyggnadsnämnden förslag om att Hägerstalund bör ingå i Igelbäckens kulturresevat istället för Hansta naturresevat, eftersom områdets naturvärde anses vara lågt och eftersom bestämmelsen kulturresevat ger ett större utrymme för annan verksamhet i området. Kontoret ställer sig dock tveksam till föreslagen begravningsplats vid Hägerstalund. Området har varit militärt övningsområde, vilket medför att oexploaterad ammunition kan förekomma. Militären har arbetat med att rensa området sedan 60-talet och kan inte garantera att området är fritt från projektiler. Att rensa området till det djup som krävs för en begravningsplats anses ej vara ekonomiskt genomförbart.

Vidare anser kontoret att möjligheterna för att gräva ner kraftledningar och att möjligheterna att anlägga parkeringsplatser och vägar i resevatet måste finnas. Redan idag är parkeringssituationen för besökare till bl.a. Eggeby gård ansträngd. Kulturresevatet måste vara möjligt att besöka utan att belasta parkeringar i omkringliggande bostadsområden.

En översyn över föreskrifterna måste ske. Både föreskrifterna A1 och A2 försvårar för befintlig och planerad verksamhet i området såsom discgolf och golf. Föreskriften A1 innebär bl.a. förbud mot att ändra områdets topografi och A2 innebär förbud mot borttagande av död ved och avverkade träd. I princip all kommande anläggningsverksamhet kräver t.ex. schaktning och borttagande av död vegetation är nödvändigt för att en verksamhet som den befintliga discgolfanläggningen ska fungera. Man bör se över formuleringen av dessa föreskrifter.

Stadsmuseinämnden

Stadsmuseinämnden beslutade att som svar på remissen överlämna och återopa stadsmuseiförvaltningens tjänsteutlåtande. I tjänsteutlåtandet skriver förvaltningen att det är positivt att kulturlandskapet på Järvafältet föreslås bli kulturresevat. Det viktigaste syftet med beslutet är att det agrara kulturlandskapets historiska utveckling från forntiden till idag framhålls. I handlingarna framgår detta inte tydligt varför texten måste bearbetas. Möjligheten att i resevatsföreskrifterna skydda gårdsbebyggelsen bör utredas.

I skötselplanen bör den kulturhistoriska texten utökas och fördjupas. Det bör tydligt framgå att i samband med beslut om kulturresevatet bör ytterligare utredningar utföras av den kulturhistoriskt värdefulla gårdsmiljön. De historiska kartöverlägg som redovisas i "Järvafältet, Översiktlig historisk landskapsanalys" från 2002 bör tillfogas skötselplanen.

Förvaltningen anser att kulturresevatet bör ha ett namn som tydligt visar resevatets lokalisering och föreslår därför att området t.ex. benämns Järvafältets kulturresevat.

Vid genomförandet av kulturresevatet bör stadsmuseiförvaltningen delta i utarbetandet av strategier för hur området ska brukas. Det finns nu en utomordentlig möjlighet att till närboende och andra intresserade sprida kunskap om svensk agrarhistoria, m.m. I samarbete med de olika stadsdelsförvaltningarna och andra förvaltningar skulle stadsmuseiförvaltningen kunna åtaga sig en samordnande roll vad gäller visningar, aktiviteter, skolsamarbete, m.m. Medel för detta måste kontinuerligt avsättas.

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämnden beslutade att godkänna kyrkogårdsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen. Av tjänsteutlåtandet framgår att förvaltningen anser att en resevatetsbildning enligt förslaget inte hindrar anläggandet av en framtida begravningsplats inom eller i direkt anslutning till resevatet. En begravningsplats skulle på ett bra sätt kunna inordnas i landskapet och skapa en ny mötesplats mellan människor, olika kulturer och mellan nutid och det förgångna. Det stämmer också väl med ett av målen med resevatetsbildningen.

Stadsbyggnadsnämnden ansåg, i samband med att beslutet att skicka ut förslaget till kulturresevatet på remiss, att en begravningsplats vid Hägerstalund bör ingå i Igelbäckens kulturresevatet och inte i Hansta naturresevatet. Kyrkogårdsförvaltningen är enig med denna synpunkt.

Förvaltningen vill dock poängtera att en begravningsplats i det föreslagna läget inte kan uppfylla den målbild som presenterades i förslaget till inriktningsprogram för Järva friområde. Den vegetation som finns kvar efter nuvarande markanvändning inom det i programmet avsatta området kan inte skapa förutsättningar för en ny begravningsplats med Strandkyrkogården som förebild. Snarare måste hela området markomvandlas, kanske fyllas ut och nya landskapsvärden skapas inom ett helt söndertrasat stycke mark.

Området för begravningsplats bör som helhet ingå i kulturresevatet och inte i Hansta naturresevatet. Området vid Hägerstalund kräver omfattande markarbeten för att inordnas i kultur- eller naturresevaten i samband med att motocrossbanan och annan miljöstörande verksamhet lämnar området. Dessa åtgärder behöver göras oavsett om området kommer användas som begravningsplats eller området för det rörliga friluftslivet. Förvaltningen förutsätter att kostnaden för en eventuell sanering av

explosiva varor efter den militära verksamheten inte belastar kyrkogårdsnämndens kostnad för en ny begravningsplats i detta område.

För att möjliggöra tillräckligt bra förutsättningar för en internationell arkitekttävling för utformning av en ny begravningsplats bör reservatsgränsen justeras till ett något större området norrut än som föreslagits i inriktningsprogrammet. Gränsen mellan reservaten borde kunna gå längs den s.k. Kolonnvägen.

Trafikkontoret

Trafikkontoret föreslår att även en breddning av Akallavägen mellan Hjulsta och Hästa undantas från föreskrifterna. Främst på grund av osäkerheten kring tidpunkten för utbyggnaden av Förbifart Stockholm. En ytterligare faktor är att Järfälla avser att strypa Norrvägen för genomfartstrafik i samband med utbyggnaden av Barkarbystaden. Enligt Järfällas nya förslag till fördjupad översiktsplan för Barkarbystaden planeras detta ske långt innan förbifarten byggs. Med detta kan belastningen på Akallavägen komma att öka dramatiskt, trots den avlastning som den avsedda ombyggnaden av väg E 18 innebär.

Trafikkontoret påpekar också att det är bra om man tar upp att det finns behov av att förbättra tillgängligheten till området för äldre och människor med funktionshinder i programmet. Även i området måste man titta på behovet av sittplatser, beläggning på gångvägar, tillgängligheten på lekplatser och grillplatser, kan man nå utsiktspunkten med rullstol? Bryggor och broar bör utformas med avåkningskant. Koloniområdet, hur är det med tillgängligheten där? Hur ser det ut vid Eggeby gård, Hjulsta bytomt, Hästa gård och Granby?

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade att som svar på remissen överlämna och återropa kulturförvaltningens tjänsteutlåtande med förslag om att tillstyrka remissen. Förvaltningen skriver i tjänsteutlåtandet att det vid flera av gårdarna på Järvafältet bedrivs en omfattande verksamhet, framförallt för barn och ungdomar, och att Akalla by och Husby gård är så kallade kommunövergripande verksamheter med stöd av kulturförvaltningen. Alla gårdarna är mycket uppskattade av lokalbefolkningen och det lokala föreningslivet.

Kulturförvaltningen ställer sig bakom förslaget om en multietnisk begravningsplats inom kulturreservatet. Igelbäckens kulturreservat uppfyller kravet på att vara en vacker, rofylld plats och skulle utgöra ett välkommet komplement eftersom det saknas en mångkulturell begravningsplats i denna del av staden.

Skönhetsrådet

Skönhetsrådet anför följande: Det väsentliga för det här området är, enligt rådets mening, att natur- och kulturlandskapet – skapat av människan – skyddas. Rådet anser

därför att begreppet kulturresevat i den meningen är adekvat, om än fram till nu relativt oprövat. Rådet anser dock att det är av synnerlig vikt att Igelbäckens skyddsvärde inte uttunnas av åtgärder i kringområdet. Reservatsområdet skyddas t.ex. inte om nya förutsättningar för E18 blir gällande, inte heller mot de förändringar som gäller närliggande bebyggelse. Området kan påverkas av indirekta förändringar som medför direkta komplikationer, jämför med bullerstörningar av ökande trafik eller anläggningar som påverkar tillrinningsområdet. Rådet bifogar tidigare yttrande i ärendet angående våtmarksområdet och avseende bulleravskärmande åtgärder för slänterna mot europavägen och betonar att rådet kvarstår vid de synpunkter som framförts då.

Bildandet av kulturresevatet medför en möjlighet att prioritera vidare aspekter av områdets betydelse för människan: närboende, tillresta, brukare, strövande, rekreatiönsutövande m.fl. Rådet vill betona att pedagogiska insatser måste till för att Igelbäcksevatet, så väl som naturresevaten Hansta, Nacka, Flaten etc., ska kunna bli trovärdiga aktivitetsfält. Om den breda allmänheten i ett mångkulturellt samhälle ska ges möjligheter att tolka och uttyda kulturlandskapet bör områdets bestämmelser således vidareutvecklas med pedagogiska insatser som naturlig följd. Rådet anser att det i bestämmelserna för kulturresevatet inte bara måste ingå ett säkerställande av ytor utan även ett pedagogiskt tillgängliggörande av dem.

I samband med ärendets dragning diskuterade rådet tillvägagångssättet där stadsbyggnadskontorets strategiska avdelning, som ensam förvaltning men med hjälp av kontaktpersoner, skapat underlaget för resevatsbildningen. Brister i begrepps användningen föreligger i texten för skötselplanen. En beskrivning av det agrara användningsområdet saknas helt men borde ha kompletterat den arkeologiska inventeringen. Rådet menar att innehåll och struktur i remissmaterialet påvisar betydelsen av en samordning av förvaltningar med verksamhetsområden som berör kulturresevatet, och att andra arbetsformer bör till för att skapa ett korrekt underlag för beslutet och ett vidare tillvaratagande av områdets skyddsvärden i bestämmelserna.

Rådet har beslutat att med ovanstående erinringar och med hänvisning till bilagda tidigare yttranden tillstyrka bildandet av kulturresevat Igelbäcken i sig.

Naturhistoriska riksmuseet

Naturhistoriska riksmuseet välkomnar förslaget om inrättande av Igelbäckens kulturresevat i Stockholm och finner det mycket angeläget att resevatsbildningen genomförs då områdets kvaliteter för natur- och kulturmiljövärd, likväl som ett gemensamt och mångkulturellt rum för friluftsliv, idrott, utbildning m m, därmed tas till vara och utvecklas. De ser med tillförsikt på resevatsarbetet inom Stockholms stad och Järfälla kommun, som blir de sista pusselbrickorna att falla på plats för att skydda hela Igelbäcken och dess dalgång.

Naturhistoriska riksmuseet föreslår att resevatet kallas "Natur- och kulturresevatet Igelbäckens dalgång i Stockholms stad". Reservaten i Sundbybergs och Solna kommuner, likväl som det föreslagna i Järfälla kommun, går under beteckningen

”naturreservat”, dessutom med beteckningen ”Igelbäckens dalgång”. Juridiskt spelar detta inte heller någon roll. Området skyddas både för sina natur- och kulturkvaliteter.

Museet instämmer i den övergripande skötselplanens målformuleringar och kan i nuläget inte finna bättre även om de har några förslag till förbättringar främst med avseende på de naturvetenskapliga värdena.

Igelbäcken hör till ett av de mest skyddsvärda vattendragen i regionen och inom Stockholms stad (Järva friområde) är särskilt sträckorna vid bron mot Hästa och nedströms Eggeby gård en viktig miljö för många av bäckens organismer. Det är av största vikt att Igelbäcken vid framtida naturvårdsåtgärder får en naturlig karaktär med vissa djupare hålor. Sträckor med skuggande träd är likaså livsviktiga för artbestånden, eftersom beskuggningen håller vattentemperaturen låg vilket leder till förbättrad syrehalt och förhindrar igenväxning av vattendraget.

Genom att stora delar av tillrinningsområdet består av trafikplatser och hårdgjorda ytor så har en del av det dagvattnet som skulle tillföras bäcken avletts åt andra håll i syfte att inte förorena vattendraget. Bäckens har därigenom fått minskat tillflöde av vatten och den periodvis riskabelt blygsamma vattenföringen påverkar bäcken och dess fauna negativt.

I reservatet föreslås bl.a. att det ska vara förbjudet att inplantera för Igelbäcken främmande djurarter, exempelvis öring eller signalkräfta i Igelbäcken eller dess tillflöden. Öring (*Salmo trutta*) finns redan i de nedre delarna Igelbäcken (inom Ulriksdal – Överjärva) och måste betecknas som en av bäckens naturligt förekommande arter. Däremot påträffades 1988 ett par exemplar av den från Nordamerika härstammande bäckrödingen (*Salvelinus fontinalis*) i Igelbäcken vid Ulriksdal. Arten var illegalt utplanterad här, men har inte påträffats i bäcken sedan dess. Föreskriften bör därför i stället formuleras ”förbjudet att inplantera för Igelbäcken främmande djurarter, exempelvis bäckröding eller signalkräfta i Igelbäcken eller dess tillflöden.”

Den illegalt utplanterade signalkräftans förekomst och spridning i bäcken är speciellt viktig att övervaka. Denna främmande art kan även bli föremål för reduktionsfiske. Att försöka utrota signalkräftorna måste dock anses som ogörligt då de redan etablerat ett starkt bestånd i bäckens nedre delar.

Naturhistoriska riksmuseet vill förordna att ett mer detaljerat åtgärdsprogram, som en del av nuvarande förslag till skötselplan, tas fram för Igelbäcken med konkreta åtgärdsförslag. Ett projekt som är planerat att genomföras 2005-2006 är att skapa fri vandringsväg för vattenfaunan från Edsviken och upp i bäcken. Andra angelägna åtgärder är ökad beskuggning av vattendraget, anläggande av våtmarker i tillrinningsområdet och biotopvård av bäckens botten.

Bäcken bör regelbundet övervakas med vattenprovtagning och inventeringar av artbestånden. Mot bakgrund av dessa miljödata övervägs förbättringar. Särskilda planer bör härvid upprättas under sakkunskap av limnologisk expertis. Framförallt bör en hel del miljöförbättrande åtgärder vidtas inom Järva friområde med t.ex. återskapande av trädridåer över bäckfåran och återskapande av den tidigare, mindre uträtade, bäckfåran. Bäckens vattenföring bör fortlopande också registreras i flera

mätpunkter längs dess sträckning, detta i syfte att skapa tidsserier av mätningar som leder till bättre flödesmodeller och därmed en bättre förståelse för hur och var flödesökande åtgärder ska sättas in.

Målformuleringen kring Igelbäcken bör förtydligas ytterligare i syfte att uttrycka en ökad samverkan kring natur- och kulturvården inom hela bäckens avrinningsområde. Igelbäcken ingår i Edsvikens avrinningsområde. Den övergripande naturvårdsinriktningen i en långsiktigt hållbar skötsel av bäcken, och dess närliggande våtmarker, är att prioritera åtgärder som ökar tillgången på vatten, dvs. även ökar vattenföringen i bäcken. Naturhistoriska riksmuseet vill här understryka att förslag att anlägga – återskapa våtmark är mycket värdefullt. Men utan en ökad tillgång på vatten över året till dessa våtmarker blir det troligen svårt att gå vidare och genomföra dessa åtgärder.

Då den tidvis dåliga vattenföringen i Igelbäcken är ett av huvudproblemen när det gäller att bevara och stärka artrikedomen här är detta inte bara en angelägenhet för Stockholms stad utan kräver nära samverkan med övriga berörda kommuner för att problem, som omfattar hela avrinningsområdet, inte ska förvärras. Vattenvårdsarbete ska bedrivas i så kallade samverkansområden utan hinder av administrativa gränser enligt EU ramdirektivet för vatten. Detta öppnar även för en utökad samordning kring både skötsel och förvaltning av området. Nedströms liggande områden i dalgången är helt avhängiga av hur åtgärder genomförs i Stockholms stad.

Naturhistoriska riksmuseet hyser en oro för att konkreta planer saknas kring hur vattentillgången långsiktigt skall kunna säkras. I tidigare utredningar har nämnts att en tillgång på vatten i Igelbäcken motsvarande ett minimiflöde av minst 5 liter per sekund är ett måste för att en gynnsam status (god ekologisk status) skall kunna nås. Naturhistoriska riksmuseet vidhåller denna uppfattning. Det är angeläget att de hydrologiska förhållandena i avrinningsområdet ytterligare utreds då det i nuläget är svårt att bedöma om det önskvärda flödet är realistiskt. Lösningar bör även sökas som möjliggör att t.ex. dagvatten från bebyggelseområden i tillrinningsområdet till bäcken kan tas om hand, "källsorteras" och renas lokalt för att därefter i renat tillstånd tillföras de våtmarker i anslutning till Igelbäcken som är under planering för restaurering.

I de övergripande principerna i "Dagvattenstrategi för Stockholms stad", från oktober 2002 slås fast att dagvattnet inte får försämra miljön. Medlen för att nå detta är bl.a. att åtgärda föroreningskällor, att källsortera dagvatten, att återföra dagvatten till mark, sjöar och vattendrag, att rena dagvatten lokalt genom att tillämpa lokalt omhändertagande. Då nuvarande lösningar för omhändertagande av dagvatten inom Järva friområde generellt bygger på att leda detta till Järva dagvattentunnel och sedan, mer eller mindre orenat, vidare ut till Edsviken, blir det allmänna intrycket att den praktiska tillämpningen inte innehåller den ambitiösa satsning på vattenvård som en läsning av stadens dagvattenstrategi ger förhoppning om.

Tyvärr redovisas inte några konkreta planer för när återställningen av Igelbäcken ska genomföras. Av vikt är att vid bäckens restaurering återskapa ett mer ursprungligt meandrande lopp som ökar vattnets uppehållstid (och därmed vattentillgången) i området men även skapar förutsättningar för fler livsmiljöer vilket gynnar en större

mångfald arter i och vid bäcken. Önskvärt är att Stockholms stad presenterar en konkret tidsplan för återställningen.

Museet instämmer med skötselplanens "Allmänna beskrivningsdel", och kan i nuläget inte finna bättre. De instämmer även i stort med skötselplanens "Plandel", även om de har några kommentarer enligt nedan.

Zonen inom vilken det ska vara förbjudet att plöja eller sprida gödsel bör utökas till minst 15 m på var sida av Igelbäcken och dess tillflöden. Nyvunnen kunskap via forskning om skyddszonens effekter på vattenkvalitet och biologisk mångfald pekar på vikten av en tillräcklig bredd hos den obrukade zonen närmast vattendraget. För att t.ex. eliminera utläckage av partikulärt bunden fosfor krävs en obruten skyddszon på minst 15 m närmast vattnet. För att vidmakthålla förutsättningar för en rik biologisk mångfald i vattendraget och dess närmiljö förespråkas en bredd på skyddszonen som inte understiger 30 m enligt andra forskningsresultat. En ytterligare aspekt rör de restaureringsåtgärder i form av släntning, meandring, trädplantering m m som förespråkas i anslutning till vattendraget, vilka kommer att behöva ta i anspråk betydligt större obrukade markytor än föreslagna 5 m närmast vattnet.

Då skyddszoner är tänkta att hållas öppna längs definierade partier av bäcken (för att skapa "mosaik" och gynna ovanligare våtmarksörtflora) kan dessa med fördel slås. Betesdrift i omedelbar anslutning till bäcken skall undvikas då detta ofta ger trampskador längs stränderna och även ökar grumlingen av vattnet i bäcken.

Reservatsföreskriften A17, liksom den liknande formuleringen under "skog- och buskmark" i skötselplanen om att "ej avverka skog eller enstaka träd med en diameter över 60 cm, annat än av säkerhetsskäl kring gång- och körvägar" bör gälla träd generellt, inte bara de som är grövre än 60 cm. Träd kan mycket väl utgöra livsmiljö för skyddsvärda arter, även om de har mindre diameter än 60 cm. I övrigt bör skogliga naturvårdsåtgärder villkoras - preciseras, t.ex. röjning av slyuppslag. Asp (och ask) måste ringbarkas för att eliminera nya uppslag från rötter, som annars blir resultatet vid en ordinär röjning. De ringbarkade träden lämnas att torka i 3 år. Detta tillför även området mer död ved.

För skötsel av Igelbäcken och dess närmaste omgivning hänvisas till länsstyrelsens rapport "Igelbäcken – Biotopkartering år 2000". Rapporten innehåller förvisso en beskrivning och kvantifiering av vattenbiotoper och strandzoner, likväl som speciellt värdefulla biotoper för skyddsvärda arter i och i anslutning till bäcken och dess tillflöden. Här finns också förslag till restaurerings- och biotopvårdsåtgärder i och i anslutning till bäcken i hela dess sträckning. Den utgör därför ett värdefullt underlag till upprättande av skötselplan men kan inte betraktas som tillräckligt konkret för att utgöra enda grund till denna. Här behövs en kompletterande och fördjupande del som behandlar både bäckens vattenmiljöer likväl som de nya våtmarkerna under planering. Detta hastar då flera projekt, via finansiering från Stockholms Miljömiljard, har till uppgift att genomföra förespråkade skötselåtgärder i det föreslagna reservatets vattenmiljöer 2005-2006. Det vore mycket olyckligt om ett otillräckligt skötselunderlag gör att Igelbäckens restaurering riskerar att fördröjas.

Skötselplanens formulering”..., utläggning av sand och grus för lekbottnar” osv. bör i stället formuleras ”utläggning av grus och sten för att gynna artrikedom bland fisk och bottenfauna.”

I den övergripande skötselplanen nämns inget om en nödvändig uppföljning av de åtgärder som ska utföras. Uppföljning är nödvändig för att få en uppfattning om huruvida vidtagna åtgärder varit riktiga och optimala. Kostnaden för en sådan uppföljning måste tas med i redovisningen av planerade åtgärder. Inom terrestra miljöer (ängsmark, torrbackar, lundar) ska fasta provrutor läggas ut där floran regelbundet inventeras och dokumenteras och resultaten utvärderas. Inom våta miljöer (vattendrag, våtmark, anlagda dammar) måste vidtagna restaureringsåtgärder följas upp på liknande sätt i miljöövervakande syfte. Naturhistoriska riksmuseet förutsätter att dessa aspekter utvecklas ytterligare i samband med fördjupningar av skötselplanen.

Naturhistoriska riksmuseet har genom åren bidragit med sin breda och djupa biologiska forskarkompetens och artkunskap till kunskapsuppbyggnad, kunskapsspridning och därmed till en bättre förståelse för Igelbäckens naturvärden. Naturhistoriska riksmuseet har även varit, och kommer fortsättningsvis att vara, pådrivande i naturvårdsarbetet på Järvafältet i syfte att därmed förbättra förutsättningarna för en hållbar utveckling av området. Sundbybergs och Solna kommuner har under 2004/2005 inrättat reservat längs Igelbäcken. De ser nu med tillförsikt på det återstående reservatsarbetet inom Stockholms stad och Järfälla kommun, som blir de sista pusselbrickorna att falla på plats för att skydda hela Igelbäcken och dess dalgång.

AB Storstockholms lokaltrafik, SL

AB Storstockholms lokaltrafik, SL, förutsätter att Akallavägen även fortsättningsvis kan fungera som ett viktigt kollektivtrafikstråk. SL vill att de undantag från föreskrifterna som föreslås för ett par ”spårvägsobjekt” istället ska ha benämningen ”kollektivtrafikreservat” då det i olika skeden av utbyggnad kan röra sig om högklassig busstrafik i nämnda relationer. Under förutsättning att hänsyn tas till ovanstående tillstyrker SL förslaget till inrättande av Igelbäckens kulturreservat.

Minnesanteckningar från

Samrådsmöte om förslag till Igelbäckens kulturreservat samt upphävande av områdesbestämmelser för del av Akalla 4:1 (Hästa gård)

Samrådsmötet om förslag till Igelbäckens kulturreservat och (Hästa gård) hölls på Eggeby gård söndagen den 28 augusti 2005. 14 personer närvarade. Därutöver deltog Ulrika Egerö, handläggare av kulturreservatet på stadsbyggnadskontoret, Ingrid Olsen Sjöström från Markkontoret som ansvarar för skötselplanen, samt Berit Göransson, stadsbyggnadskontoret, vid anteckningarna.

Ulrika Egerö informerade om förslaget till kulturresevat samt upphävande av områdesbestämmelser och Ingrid Olsen Sjöström redovisade förslaget till skötselplan.

Frågor och synpunkter

Magnus Nilsson från föreningen Rädda Järvafältet tog upp skrivningen i förslaget att föreskrifterna inte utgör hinder för nybyggnad av E 18, nordsydlig vägförbindelse, dragning av planerad naturgasledning m m och undrade vad som var påtvingat på grund av att det är riksintresse eller av andra skäl.

Ulrika Egerö svarade att det är främst stadens politiker som vill ha handlingsberedskap för de olika åtgärderna. Naturgasen är ett riksintresse och resevatet finns med i stadens översiktsplan. För E 18 finns ett förslag till detaljplan i ytläge och vägverket har gått ut med olika förslag till nordsydlig vägförbindelse förbi Stockholm där läget över fältet är ett av alternativen. Förslaget till kulturresevat kan komma att ändras i denna del om det visar sig att några av de föreslagna åtgärderna inte blir aktuella här.

Göran Kvernes ställde frågan om spårvägen fortfarande är aktuell. *Ulrika Egerö* svarade att snabbspårvägen till Kista nu har ett annat förslag till dragning (genom Sundbyberg) men att staden vill hålla öppet för en lokal förbindelse mellan Kista och Rinkeby.

Magnus Nilsson tog upp vägresevatet för E 18 som finns med i generalplanen och frågade om inte den också måste upphävas. *Ulrika Egerö* svarade att i planen för E18 har man tagit upp upphävandet av vägresevatet. Förhoppningsvis hinner den planen vinna laga kraft innan beslut tas om kulturresevatet. Om inte så får kontoret ta fram ett förslag om upphävande av vägresevatet separat. Stadsbyggnadskontoret är medvetet om att denna fråga måste klaras ut.

Göran Kvernes frågade om skötseln av gräsmarker och menade att alla gräsytor bör slås minst en gång per år och inte endast vart femte år som skötselplanen anger för vissa ytor. *Ingrid Olsen Sjöström* svarade att det främst är en ekonomisk fråga och att man därför måste prioritera de viktigaste områdena som ska slås en gång per år. Övriga ytor kan slås oftare än vart femte år om resurser finns. Om det finns boende eller föreningar som vill ta på sig slätter är det positivt.

Jakob Dencker, ledamot i Kista SDN för miljöpartiet, frågade om undantaget från förbudet mot bekämpningsmedel för stora bestånd av jätteloka. *Ulrika Egerö* svarade att det finns stora bestånd på Granholmstoppen som är svåra att komma åt på annat sätt. De ligger dock långt ifrån Igelbäcken. Skötsel av Granholmstoppen diskuterades; ingår i avtalet med de som har freesbeeverksamheten. Resevatsföreskrifter ligger fast men vem som sköter ett område kan ändras.

Magnus Nilsson undrade om det var förenligt med föreskrifterna att anlägga golfbana. *Ulrika Egerö* svarade att det inte finns planer på någon stor golfbana men en utökning av drivingrangen har diskuterats. Föreskrifter om att man inte utan tillstånd får anlägga t ex golfbana innebär att det ska gå att pröva förslag till aktiviteter utifrån syftet med reservatet. Det betyder inte att alla de exempel på tillståndspliktiga aktiviteter som anges i föreskrifterna är aktuella. Staden vill ha möjligheter till flexibilitet i områdets användning. Det finns åtgärder som inte kräver bygglov eller detaljplan och i kulturreservatet vill staden få en möjlighet att pröva sådana förslag.

Liknade frågor ställdes om kolonilotterna och eventuell campingplats. Finns det planer på campingplats eller utvidgning av koloniområdet?

Ulrika Egerö svarade att det inte finns några sådana planer idag.

Stefan Lundberg från Naturhistoriska Riksmuseet frågade om stängslet kring Igelbäcken kommer tas bort. Han ansåg också att det var dags för att se Igelbäckens dalgång som en helhet och frågade vilken samordning staden haft med Solna och Sundbyberg som redan har inrättat naturreservat. *Ulrika Egerö* svarade att staden undersöker om det är möjligt att ta bort stängslet. Hon sa också att kontoret försökt samordna föreskrifterna men också fått ta hänsyn till önskemål från t.ex. stadsdelsförvaltningarna. Det är dock inga stora skillnader i föreskrifterna.

Stefan Lundberg menade vidare att det är viktigt att hela dalgången blir betad och frågade om hur skötsel samordnas. **Tom Meurling** som har lantbruk på Hästa gård berättade att viss kontakt har tagits om att djuren (highland cattles) från Hästa gård kan användas även i andra kommuner.

Magnus Nilsson frågade hur långt planen för E 18 med upphävandet av vägreservatet kommit. *Ulrika Egerö* svarade att planen ska upp för godkännande i stadsbyggnadsnämnden den 1 september. Politikerna i staden är angelägna om att kulturreseptatet inrättas och om E 18 planen överklagas kommer kontoret lösa frågan om vägreservatet på något annat sätt.

Göran Kvernes frågade om ett parkområde vid Husby som han tyckte var illa skött. *Ingrid Olsen Sjöström* sa att det var rester från en tidigare plantskola och att området bör förändras t.ex. genom att plantera fler lövträd.

